

E
Pam.
2

Eenige

Bladzijden

uit de

Geschiedenis der Fransoalers.

De Strijd

voor

„Vrijheid en voor

Recht.”

EEN

EENIGE BLADZIJDEN

UIT DE

Geschiedenis der Transvalers.

IV

De Strijd

„Voor Vrijheid en voor Recht.”

BRUNNEN-BIBLIOTHEK

Geschichte der Franzosen

De Siff.

„Voor Vrijheid en voor Recht“

De strijd, die thans in Zuid-Afrika wordt gestreden, biedt een schouwspel aan zóó grootsch, dat het de wereld verbaast en met bewondering doet opzien tot dat volk van „ploegers, herders, jagers,” dat den strijd tegen het machtig Albion in de kracht des Heeren durfde beginnen.

Is er wel ooit in zóó korten tijd een volk zóó diep vernederd, als dit thans met het trotsche Engeland geschiedt?

Het heeft vertrouwd en gebouwd op zijn tienduizenden soldaten, die het onder de bekwaamste Britsche bevelhebbers naar Zuid-Afrika heeft gezonden en nog zendt; op zijn grooten voorraad vernielend geschut en wat heeft dit alles uitgewerkt?

De Britsche legers zijn gedemoraliseerd; opgesloten of terneer geworpen; — voorwaar: „die onrecht zaait, zal moeite maaien.”

Hoe heeft Engeland de Boeren geminacht!

De strijd zou voor de Britsche soldaten niet anders zijn dan — een wandeling naar Pretoria

Ja, daar zijn er heel wat in Pretoria gekomen, maar — in gesloten wagens en onder goed geleide.

En de Transvalers en Vrijstaters: zij ervaren, hoe God niet beschaamt, degenen die op Hem betrouwen en als de oude President Kruger, na het vernemen van een schitterende overwinning door de Boeren behaald, uitroept: „Dit is nie mense zen werk nie”, dan spreekt hij naar het hart des volks, dat zegt: „De Heer is onze Hulp en ons Schild.”

Hetgeen thans in Zuid-Afrika gebeurt, is een prediking voor de gansche wereld. God regeert en op Zijn tijd spreekt Hij: „Tot hiertoe en niet verder!”

De wereld ziet het, dat het geloof in God een kracht geeft, die wonderen doet en velen, die anders niet naar Hem vragen, moeten nu erkennen: „Dit is Gods vinger.”

Wij hebben in de volgende bladzijden een kort overzicht

trachten te geven van dezen strijd, zooals die tot heden is gevoerd. 't Was niet onze bedoeling al de feiten in volgorde te vermelden maar de meest merkwaardige gebeurtenissen te geven, zooals ons die door de dagbladen zijn meegedeeld. Velen zijn er, die groot belang stellen in de worsteling der Transvalers en Vrijstaters; die zich van harte verblijden in hunne overwinningen, maar geen gelegenheid hebben om iederen dag den loop der gebeurtenissen na te gaan. En toch bevat de geschiedenis van dezen strijd bladzijden zóó aangrijpend, dat een ieder ze moet kunnen lezen. Daarom hebben wij sommige merkwaardige brieven van het oorlogstooneel geheel overgenomen; die brieven geven zulk een levendige voorstelling van de feiten en doen ons soms zoo treffend zien, hoe ontzettend de oorlog is, dat wij ze niet achterwege wilden laten.

Wij hopen met het bijeenbrengen der volgende bladzijden te hebben meegewerkt, om ook daardoor te doen uitkomen, dat Gods kracht in zwakheid wordt volbracht en dat ook een klein volk in Hem kloeke daden doet.

DOETINCHEM,
Februari 1900.

HET BESTUUR
VAN HET SUPPLETIEFONDS.

I.

Vóór den strijd.

Het jaar 1899 heeft menigeen, die de geschiedenis van den dag volgt, telkens en telkens weer doen vragen: wanneer zal de waarheid aan het licht komen en het recht zegevieren?

Hoe menig hart heeft geleden met den banneling van het Duivelseiland, die daar verre van zijn gade en kroost zat te smachten naar het oogenblik, dat ook voor hem het licht uit de duisternis zou opgaan!

De wereld is er van overtuigd, dat Dreyfusz moest opgeofferd worden om de ongerechtigheden van „hooggeplaatste” personen te bedekken; daartoe moest de waarheid onderdrukt, het recht verkracht worden en duizenden harten trilden van verontwaardiging, als zij hoorden, met wat duivelsche list en al het mogelijke werd gedaan om de waarheid te verbergen.

Frankrijk heeft den treurigen moed gehad om het gepleegde onrecht te bestendigen, al speelde het ook den grootmoedige, door kwijtschelding van straf te verleen en met een gevoel van bittere teleurstelling namen wij afscheid van de „zaak Dreyfusz”, nog altijd hopende, dat hem voor het oog der geheele wereld, ook door Frankrijk nog eens de kroon der onschuld op het hoofd zal worden gezet.

En — terwijl aller oog op Frankrijk was gericht, werden in Engeland de plannen gesmeed niet om één persoon, maar om een geheel volk ten onder te brengen, een volk, dat geen ander misdrijf had gepleegd, dan dat het begerde vreedzaam en rustig te leven, zijne velden te bebouwen en zijne kudden te weiden. In den loop der tijden had dat volk echter ervaren en de „Jameson-inval” was er weer een sprekend bewijs van, dat er in som-

mige Engelschen kringen al een heel vreemd begrip omtrent „trouw” bestaat en dat het Engelsche volk al lang geleden heeft en nog lijdt aan „grootheidswaan.” De trotsch van dat volk is spreekwoordelijk geworden. De Engelschen schijnen te meenen, dat, waar zij spreken, alles moet zwijgen; waar zij hun voeten zetten, een ieder de baan voor hen moet open maken en waar zij gebieden, allen moeten gehoorzamen. Dat een Zuid-Afrikaansche Boer tegenover een Engelschman van rechten zou mogen spreken, neen, dat zou al te aanmatigend zijn! Men mocht blij wezen, als Engeland zijn vlag op vreemden bodem wilde planten en met die vlag de zegeningen der (Engelsche) beschaving wilde brengen. 't Sprak immers van zelf, waar een volk komt, dat zóó ontzettend hoog staat, daar moet ieder ander volk zich diep voor Albion in 't stof buigen en de onderdanige dienaar spelen. Zóó is Engeland opgetreden in Amerika, in Azië, in Australië, ja in alle wereldeelen, zoo doet het ook thans nog in Afrika. Toen het de kans daarvoor gunstig zag, maakte Engeland ons de Kaapkolonie afhandig. De Hollandsche bevolking in Zuid-Afrika had voortaan de Britsche vlag te eerbiedigen, of de Britsche wraak te duchten. Als de kolonisten verre, zeer verre wegtrekken, dan vervolgt hen die gehate vlag waar zij hun tenten ook opslaan. „Zoolang de zon aan den hemel schijnt, zal over Zuid-Afrika de Britsche vlag wapperen,” dát was de wil van de Engelsche regeering. Waren de Boeren in Natal — als een schaduw vervolgt hen die vlag; trekken zij naar den Vrijstaat of naar Transvaal — de Britsche vlag moet hen ook daar het onheilspellend teeken zijn der Britsche heerschappij. Maar eindelijk — als de Boeren lang genoeg zijn getergd, als zij meer dan verzadigd zijn van de zegeningen die Engeland hen opdrong, dan vatten zij hun geweer en hunne kogels hebben zelfs voor de trotsche Engelschen geen respect. Op Amajuba gaat de zon van Engelands grootheid voor de Boeren onder en

„Die vierkleur van ons dierbaar land,
Die waai weer o'er Transvaal”!

Dat was een bittere pil voor het trotsche Albion; gelukkig voor hen, dat die pil nog omhuld was met „suzereiniteit”! Nog meer bitter smaakte die pil, toen het bleek, dat

de Transvaalsche bodem zooveel goud en diamanten verborg, waarover men nu de Boeren den baas moest laten spelen. Met die schatten zouden de Engelschen immers veel beter kunnen omspringen! Hoe jammer dat de Britsche vlag nu juist daar niet meer wapperde . . .

Maar — kon de regeering ook niet in het openbaar hare roofzucht bot vieren, in het geheim kon er toch worden gewerkt om het overwicht in Zuid-Afrika te herstellen en zich meester te maken van de goud- en diamantmijnen. De Jameson-inval was — gelukkig voor den Boer! — voor dat doel een mislukte onderneming, die echter duidelijk genoeg aan het licht bracht, dat de Boeren op hunne hoede moesten zijn. Die inval is voor de Boeren een niet genoeg te waardeeren waarschuwing geweest, welke zij dan ook zeer ter harte hebben genomen, zooals de Engelschen dat dezer dagen, meer dan hun lief is, moeten ervaren.

De Boeren hebben — en volkomen terecht — gezegd: „wij kunnen die Engelschen geen oogenblik vertrouwen; zoodra zij den kans schoon zien, zullen zij weer geweld en lage list te baat nemen om ons van ons land en van onze vrijheid te berooven, om onze geliefde vlag te vertreden. En de vreedzame Boeren hebben hun akkers geploegd, hunne kudden geweid, maar intusschen ook gedacht aan de „kwade dagen” die zeker komen zouden en daarom hun geweren beproefd, hun kruut droog gehouden, hun fortén aangelegd en versterkt en — onder de hand ook zoo nu en dan een paar kanonnen aangeschaft; men kon toch niet weten, ze konden nog eens noodig zijn.

Natuurlijk waren de Boeren wel zoo wijs om Chamberlain geen kennis te geven van iedere bestelling, die zij deden en ontvingen; zij gingen maar zoo stilletjes hun gang, en het blijkt nu wel, dat het wáár kan zijn, wat in den laatsten tijd meermalen is gemeld: dat er n.l. in Delagoa-baai al eenige jaren lang heel wat kisten met „ijzerwerk” zijn aangekomen, bestemd voor Pretoria.

Wij mogen wel zeggen, dat Chamberlain er naar hunkerde om een gereede aanleiding te vinden voor een oorlog tegen de Boeren; daartoe konden de zoogenaamde „uitlander-grieven” dienen. In ons blaadje over den Jameson-inval” hebben wij reeds gezien, welk een comedie in die

zaak werd gespeeld. Gegronde bezwaren kon Chamberlain niet vinden; daarom moesten er maar bezwaren gemaakt worden; zoo ging het ook met de „uitlander-grieven.” Met allerlei listen en bedreigingen wist de Rhodespartij het zoover te brengen, dat een adres met 21000 handteekeningen uit Transvaal naar Engeland werd gezonden om door de Engelsche regeering te verkrijgen wat Transvaal niet wilde geven.

Zoo iets was koren op den molen van Chamberlain. 't Was voor hem natuurlijk niet de zaak om te onderzoeken op welke wijze die handteekeningen waren verkregen; hij heeft niet gevraagd, hoe veel namen van arbeiders uit de goud- en diamant-mijnen op dat adres voor kwamen, namen van mannen die daartoe door Rhodes en zijne aanhangers waren gedwongen, ongerekend nog de namen van 5000 vrouwen, die men ook had laten teekenen. President Kruger wist het wel en heeft het duidelijk bewezen hoe men te werk was gegaan om zooveel namen bijeen te krijgen, maar het paste Chamberlain niet van die verklaring nota te nemen. Oorlog met Transvaal zou en moest er komen.

Kruger doet van zijn kant al het mogelijke om den oorlog te voorkomen. Op de conferentie te Bloemfontein geeft hij aan Sir Millner's eischen in zake het kiesrecht der uitlanders zooveel toe als maar eenigszins mogelijk is en het is waarlijk niet de schuld van „Oom Paul”, dat die conferentie niet aan het doel beantwoordt. Onderhandelingen met de Engelsche regeering gaven nog hoop op een bevredigend resultaat, maar Chamberlain wist het wel zoo aan te leggen, dat de oorlog komen moest. Tijdens het voeren der onderhandelingen begonnen de Engelschen voortdurend meer troepen bij de Transvaalsche grenzen samen te trekken. Het was blijkbaar de bedoeling der Engelsche Regeering om de onderhandelingen zoo lang te rekken, tot een voldoende Britsche krijgsmacht was bijeengebracht om daarmee de Boeren te kunnen aanvallen. De Transvalers begrepen dit alles heel goed en luide liet het volk zijne stem hooren om niet meer toe te geven aan de onbeschaamde eischen van een Chamberlain, wiens bedoeling blijkbaar was de Transvalers den voet op den nek te zetten en die zich zelfs niet ontzag om regeeringsberichten zoo te verknoeien, dat ze noodwendig verkeerd begrepen moesten worden. Chamberlain was bevreesd, dat

hem de oorlog zou ontgaan, vandaar telkens nieuwe grieven en nieuwe eischen.

De Transvalers waren overtuigd, dat de oorlog onvermijdelijk was geworden en maakten zich ten strijde gereed. Zóó deden ook hun trouwe broeders en bondgenooten, de Vrijstaters. In het begin van October werden de Boeren opgeroepen en commando's naar de grenzen gezonden. Mannen namen afscheid van hunne vrouwen, vaders van hunne kinderen, jongelingen van hunne moeders, ja zelfs knapen trokken mee ten strijde. Jongens van 14 of 15 jaar gaan naar den veldcornet en trachten een geweer machtig te worden. Er heerscht overal een aangrijpende geestdrift. Een ooggetuige zegt er van: 't Was een overweldigend gezicht, oud en jong, arm en rijk, zonder morren, zonder neerslachtigheid, te zien toegesnel op de eerste oproeping, alles achterlatende waar 't Vaderland hen noodig heeft. Geen geschitter van epauletten en knopen, geen muziek, geen bombast of grootpraten; kalmte en ernst slechts, vastberaden, gebruinde koppen.

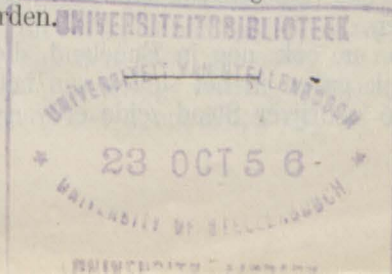
Een oude Duitsche dame te Johannesburg was aan het station, toen daar de troepen zouden vertrekken.

Het zien van al die mannen die daar zoo blijmoedig en vol geloofsvertrouwen ten strijde uittrokken, maakte haar hart bewogen. Zij liep bij iedere coupée om de ruwe vuisten dier mannen te drukken.

„Mannen” zegt ze „zal je almaal terug kom?”

„Misses,” is het antwoord „ons kan jou dit nie vast belò nie, maar ons zal daarom probeer.”

Van alle zijden kwamen de strijders aan zetten, veel meer dan er waren opgeroepen. In een wijk van het District Krugersdorp waren 400 mannen opgecommandeerd; 670 kwamen er opdagen. De commandant wilde die 270 weer naar huis laten gaan, maar daarvan was bij die trouwe mannen geen sprake, niemand keerde huiswaarts. In Maraisburg moesten er 150 opkomen en er kwamen 800 mannen. Dat is een ander ten strijde gaan, dan het bij de inscheping der Engelsche troepen meermalen geschiedde, wanneer soldaten met geweld in de boot gebracht moesten worden.

Intusschen werden in Zuid-Afrika voortdurend meer Engelsche troepen aan land gezet en met koortsachtigen ijver ging men in Engeland voort om nieuwe troepen gereed te brengen. Moesten de Boeren nu maar lijdelijk blijven aanzien, dat er eindelijk een verpletterende overmacht bijeen zou gebracht zijn om hen ten onder te kunnen brengen? Neen, de Transvaalsche regeering, die het uiterste had beproefd om den vrede te bewaren, gevoelde dat nog langer wachten een misdaad zou zijn jegens eigen volk gepleegd.

Den 9en October werd aan de Britsche regeering een *ultimatum* gezonden, waarin de Transvaalsche regeering de volgende eischen stelde:

1. Alle geschilpunten tusschen Engeland en Transvaal worden aan scheidsrechterlijke uitspraak onderworpen.
2. De Britsche troepen aan de grenzen der Republiek zullen onmiddellijk worden teruggetrokken.
3. De troepen-versterkingen, sedert 8 Juni 1899 in Zuid-Afrika aangekomen, moeten worden teruggetrokken, terwijl troepen die onderweg zijn, niet in Zuid-Afrika mogen landen.

Op dit ultimatum eischte de Regeering met nadruk binnen 48 uur een bevestigend antwoord: kwam dit niet, dan zou zulks als een formeele oorlogsverklaring aan de Republiek worden beschouwd.

Met dit ultimatum was de teerling geworpen. In Engeland gevoelde men zich natuurlijk ten zeerste gekrenkt, dat zulk een onnoozel „Boeren-Republiekje” aan de „Beheerscheresse der Zee” *eischen* en dan nog wel *zulke eischen* durfde stellen.

Er kwam nog een antwoord van Chamberlain, maar het gaf alleen te kennen, dat het Harer Majesteits regeering onmogelijk was, over de gestelde voorwaarden in discussie te treden. Het was te min voor Engeland om die onbeschaamde Boeren een behoorlijk antwoord te geven; de Britsche soldaten zouden 't antwoord wel verder overbrengen. . . .

Toch waren er ook nog in Engeland, die de Boeren volkomen gelijk gaven in het stellen van het ultimatum. De welbekende schrijver Stead zeide er van: „Wij heb-

ben onze geweren op de Boeren aangelegd; hun ultimatum beteekent: Zet uwe geweren af, anders zullen wij ons verdedigen.

Dat kan toch niemand bevreemden; wij zouden in dergelijk geval immers hetzelfde gedaan hebben."

In een bij duizendtallen verspreide brochure zegt dezelfde schrijver:

"Het schijnt, dat wij zoover zijn afgedwaald, dat ons volk zich geroepen gevoelt een onrechtvaardigen oorlog te beginnen.

Wij dachten, dat wij Sir Millner gerust konden vertrouwen, toen hij naar Zuid-Afrika ging; helaas, wij kunnen dat niet meer zeggen. Hij heeft ons gevoerd in een modderpoel van bloed, terwijl hij ons voorspiegelde, dat alles goed zou gaan als wij hem maar lieten handelen. Al de paarden en al de soldaten der koningin zijn onvoldoende om Millner's goeden naam ooit weer te vestigen."

Over de Uitlanders laat Stead zich aldus uit:

"De Uitlanders zijn lieden van alle natien, maar alleen onze Engelsche Uitlanders klagen over verdrukking en onrechtvaardigheid.

Al de Amerikanen, Ieren, Duitschers, Hollanders en Franschen onder hen, wel verre van zich te beklagen, over de Transvaalsche regeering, nemen het voor haar op tegen ons en nemen bij haar dienst als vrijwilligers om tegen onze soldaten te vechten. Geen enkele andere regeering heeft er aan gedacht, over het onrecht, haar onderdanen aangedaan, te klagen, niet eens er een officieel schrijven aan te wijden."

Stead eindigt zijn brochure met deze woorden:

"Wij zijn dezen oorlog begonnen met een leugen in onze rechterhand, en als er een God is, die de wereld oordeelt, dan staat ons een vreeselijk oordeel te wachten.

"Als een trotsch voorhoofd, een leugenachtige tong, en handen, die onschuldig bloed vergieten, nog altijd den Heere onzen God een gruwel zijn, hoe kunnen wij dan verwachten dat Hij met onze wapenen zal wezen?

"Hoort het woord des Heeren, gij bespotters, gij heerschers over dit volk, Omdat gijlieden zegt: Wij hebben een verbond met den dood gemaakt, en met de hel hebben wij een voorzichtig verdrag gemaakt; wanneer de overvloeiende geesel doortrekken zal, zal hij tot ons niet

komen; want wij hebben de leugen ons tot eene toevlucht gesteld, en onder de valscheid hebben wij ons verbor-gen.

Daarom, alzoo zegt de Heere Heere: Zie, Ik zal het gericht stellen naar het richtsnoer, en de gerechtigheid naar het paslood; en de hagel zal de toevlucht der leugen wegvagen, en de wateren zullen de schuilplaats overstroomen.

En ulieder verbond met den dood zal te niete worden, en uw voorzichtig verdrag met de hel zal niet bestaan; wanneer de overvloeiende geesel doortrekken zal, dan zult gijlieden van hem vertreden worden."

Ook in het Parlement kreeg de Regeering harde woorden van sommige afgevaardigden te hooren. Zoo zeide b. v. Dillon:

„De Boeren zijn door een verfoeilijke mistasting van het ministerie van koloniën in een oorlog gehaald met een verpletterend groote strijdmacht. De oorlog met Engeland is den Boeren opgedrongen door onmeedoogende gelukzoekers, wien het om het goud te doen is.

Ten einde een roof van land mogelijk te maken wordt de militie-reserve opgeroepen. Het uitzenden van een zoo groote strijdmacht naar Zuid-Afrika doet de verdenking ontstaan, dat de regeering een groot veroveringsplan heeft, ten einde de Boeren geheel te verdelgen.

En tot Chamberlain sprak William Harcourt:

„Gij hebt de Boeren de eene deur voor den neus dicht geworpen en geweigerd de andere te openen."

En toen Sir Clarke in het Parlement te weten kwam hoe laag en trouweloos Chamberlain met de Boeren had gehandeld en al het mogelijke had gedaan om den oorlog maar uit te lokken, riep de afgevaardigde uit:

„Waarlijk, het wordt hoe langer hoe treuriger. Het is verschrikkelijk te denken, dat een land als het onze een oorlog begint, een misdaad tegen de beschaving, terwijl zoo iets is gebeurd."

„Na de verklaring van Chamberlain" — zoo sprak de Daily Chronicle — „heeft de Engelsche regeering niet meer het recht den oorlog tegen de Boeren voort te zetten, want blijkbaar heeft men hier te doen met een der ergerlijkste diplomatieke flaters van onze eeuw."

Merkwaardig is het, hoe bijna geheel Europa zijne sympathie voor de Boeren en de overtuiging van hun

goed recht onbewimpeld heeft uitgesproken. De Parijsche Temps schreef:

„Heel de geschiedenis der onderhandelingen, niet alleen zooals de heer Reitz — staatssecretaris der Z. A. R. — haar voorstelt, maar zooals zij volgt uit een onpartijdige bestudeering der blauwboeken, toont aan, dat Engeland van het begin af slechts een voorwendsel heeft gezocht om tot een breuk te komen; dat het aanhoudend de basis heeft veranderd; dat het er zich op heeft toegelegd de eischen, die het op dreigenden toon stelde, onaannemelijk te maken, en dat eindelijk, op het laatste oogenblik toen de Transvaal er toegekomen was zelf aan te bieden, wat Sir Millner te Bloemfontein had gevraagd, de heer Chamberlain door een valstrik, die streng beoordeeld zal worden, er in geslaagd is, de overeenstemming in de haven schipbreuk te doen lijden, de liberale aanbiedingen van 23 Augustus af te wijzen en zijn eigen voorstellen van 8 September in te trekken.”

Een voornaam Russisch blad liet zich over den oorlog aldus uit:

„In den oorlog tusschen Engeland en Transvaal zal de sympathie der geheele beschaafde wereld natuurlijk niet aan de zijde van „de koningin der zeeën” zijn, die zich aangordt om de kleine Zuid-Afrikaansche Republiek in te slikken. Laatstgenoemde geeft de voorkeur aan een strijd op leven en dood boven een vrijwilligen afstand van hare politieke onafhankelijkheid, welke zij tachtig jaren lang in een gansche rij van overwinningen op de Engelsche huurtroepen heeft verworven. Buiten Engeland is er nog geen enkele stem opgegaan, die de handelwijze der regeering van koningin Victoria rechtvaardigt en de energieke weigering van president Kruger, om zich aan de buitensporige eischen van Chamberlain te onderwerpen, veroordeelt. En met zekerheid kan men zeggen dat dit ook in het vervolg niet geschieden zal.”

't Was een plechtig oogenblik, toen de Vereenigde Volksraden den 7en October te Pretoria hun laatste zitting hielden. Veertien leden waren aanwezig; de overigen waren reeds te velde of maakten zich voor het vertrek gereed.

Na eenige werkzaamheden van minder gewicht, staat president Kruger op, en met hem alle leden. Het is doodstil in de zaal, als de president met merkbaar bewogen

stem, doch met groote overtuiging, als volgt spreekt:

„De beide Volksraden zijn nooit onder zulke buitengewone omstandigheden verdaagd. Alles dreigt nu op oorlog, en waarom? Omdat de leugengeest de overhand genomen heeft tot in verschillende landen. Omdat dit volk geen eigen Regeering mag hebben.

„Ik moet het dankbaar uitspreken en ieder zal het moeten erkennen, hoe de Heer het volk in dit land geplant en tot hertoe geleid heeft. En al komen ook duizenden op ons af, zonder Zijn wil zullen wij niets behoeven af te geven van wat de Heer ons heeft geschonken en wat wij alleen aan Hem danken. Laten wij dan onze gebeden tot Hem opheffen en tot Hem bidden. Hij zal de beslisser zijn, en Zijn beslissing zal nooit op leugen zijn gegrond, doch op recht en waarheid.

Spreeker wijst er dan nogmaals op hoe Transvaal na de retrocessie de vreemdelingen gelijk wilde stellen met de burgers van het land, niettegenstaande de conventie hun geen politieke, doch slechts handelsrechten verzekerde.

„De Britten lieten zich echter bij den Britschen agent registreeren, en later, toen zij werden opgekommandeerd, weigerden zij mee te gaan en wilden dus geen lief en leed met de burgers deelen. Wij hebben hen toen vrij laten blijven. Wij weten voor God, dat wij alles gedaan hebben om hun het stemrecht te geven, en daarom steunen wij vrijmoedig op onzen Heere. Hij zal de beslisser wezen. Laten wij bidden en blijven bidden, dat Hij ons bestuurt, en al komen dan duizenden, dan zal Hij voor recht en gerechtigheid optreden tot wij geheel en al ontslagen zijn van Engeland.

Spreeker raadt de leden aan Ps. 118 : 7 te lezen. De Heer zal met ons strijden en als Hij met ons is, wie zal dan tegen ons zijn? Wij moeten strijdend steeds onze gebeden tot hem opzenden.

„Ik wil niet — vervolgde de President — van den vrijheidsoorlog spreken, doch zie, bij den Jameson-intocht: duizenden kogels en bommen hebben zij op onze macht afgezonden en slechts drie van onze mannen zijn gevallen, en over de honderd van den anderen kant. Dit is het bewijs dat God alleen de kogels bestuurt. Toen ook heeft Hij ons gespaard, om te toonen dat Hij de Bestuurder is van de wereld en niemand anders.”

Geen applaus of geroep onderbrak deze rede, waarin de machtige overtuiging sprak van den President. De leden luisterden ernstig toe in het volle besef van de waarheid dezer woorden.

De Boeren weten het woord van Cromwell toe te passen: „Bid God en houd uw kruit droog.” Toen het eenmaal begrepen werd: er zal oorlog komen, — toen waren zij ook in een oogenblik voor den strijd gereed.

Dat de Boeren het land hebben aan de Engelschen die eerst stoken en dan, bij naderend gevaar, op den loop gaan, is te begrijpen. Ziehier wat een briefschrijver in de *Telegraaf* — de man was met het Lijdenburgsche commando onder Generaal Burger opgetrokken — daarvan zegt.

„Treinen vol vluchtelingen naar Delagoabaai in alle soorten van wagens. Jonge Boeren hebben moeite zich in te houden. „Dat zijn ze” — zoo zeggen ze — „dat zijn ze van die 21,000, die het adres naar Engeland hebben gestuurd, waardoor onze plaatsen nu onbewerkt moeten liggen en wij onze vrouwen en kinderen moeten verlaten. En nu vluchten ze als lafaards. Officieren en oudere burgers zijn bij elken trein, die passeert, om de jongeren bedaard te houden, maar 't is soms moeilijk, want nog zijn er onder de vluchtelingen, die, als de trein afrijdt, ons toeroepen, voor zoover zij Hollandsch kunnen spreken: „Ons zeg niet dag ver julle, ons zegt tot over een maand, dan kom ons terug om julle nekke in te trap.”

„Ja — zeggen de jonge Boeren tot ons ouderen — Ooms, julle praat mooi om een vluchtenden vijand met vrede te laten, maar as hulle weer kans krijgt, kom hulle weer terug om diezelfde spulletjes met ons te speul en onze vrouwens en kinders voor hulle dienstboden te gebruik.”

Als een staaltje van de verwonderlijke vlugheid bij de mobilisatie der Boeren kan het volgende dienen.

Zaterdagnacht (30 Sept.) kreeg veldkornet Coetzée van Mariko bevel al zijn beschikbare manschappen op te roepen en zich in lager te begeven te Rietpoort bij Dewetsdorp. De mannen gaven oogenblikkelijk gehoor aan den oproep en waren zeer spoedig allen daar verzameld.

Dinsdagavond om 4.55 's middags kreeg hij bevel, onmiddellijk naar Bloemfontein te gaan, naar aanleiding van

het bericht, dat Britsche troepen bij Kimberley de grens waren overgetrokken.

Aanstands werd opgezadeld. De mannen waren bij elkaar, doch de paarden liepen rond. De mannen hadden geen tijd hun wagens mee te nemen. Woensdagnacht om twee uur waren bijna allen, ongeveer 400 man, bij Bloemfontein, na dus een afstand van 70 K.M. in 9 uur te hebben afgelegd. Er werd een paar maal afgeklommen, en de buikbanden van de paarden werden wat los gemaakt. Voor afzadelen was geen tijd. De mannen konden niets anders meenemen dan hun voer en hun ammunitie. Al de rest komt achterna.

Zoo driftig waren de burgers, dat de veldkornet hen moest tegenhouden, ten einde elkaar niet te verliezen.

Hoe moeilijk de nachtelijke rit was geweest, hoe vermoeid en druipnat de mannen en hoe hongerig zij ook waren, de stemming bleef uitstekend en frisch genoeg, om te Bloemfontein de bewoners in den vroegen morgen te wekken met het daverend zingen van het volkslied.

Er heerschte onder de Boeren een wonderbare geestdrift; zelfs grijsaards verlangden mee te trekken tot verdediging van het geliefde vaderland.

Een burger, genaamd Hendrik van der Merwe, reeds 76 jaar oud, maakte bij den assistent-landdrost te Jagerfontein (O.-V.) applicatie voor een Mauser-geweer, om ook op commando te kunnen gaan. Hij was arm en niet in staat er voor te betalen, maar daar hij ouder was dan 60 jaar, was de landdrost, hoewel tegen zijn zin, gedwongen te weigeren. Gelukkig kwam dit geval ter oore van den heer C. W. H. van de Post, raadslid voor de betreffende wijk, die de betaling voor 't aangevraagde roer garandeerde. „Oom Hendrik” was in de wolken en was reeds een paar dagen later op pad met zijn jongere medeburgers; de grijsaard zag er zoo gelukkig uit, alsof hij plotseling een groote erfenis gekregen had.

De Transvalers en Vrijstaters stonden gereed om den kamp aan te vangen tegen het overmachtige, maar niet *almachtige* Engeland en schaarden zich als één man in de gelederen, onder hunne dappere, onversaagde aanvoerders, die niet de minste vrees hebben voor Engeland, omdat zij God vreezen en vol vertrouwen op Zijne hulp ten strijde trekken.

„Het is een ééinig gezicht” — zoo meldt een brief uit Transvaal van 9 Oct. — „als men ziet, hoe eensgezind allen zijn. Onze burgers zijn vol hoop en moed, vol vertrouwen op God. Wie hier moet blijven is ontevreden, allen willen liefst naar de grenzen om den vijand te ontmoeten.”

De heer Van Wijk, hoofd eener school, schreef dat zijn geheele hoogste klasse, bestaande uit jongens van 12—14 jaar, naar het oorlogsveld was.

Wij maken hier nog melding van een brief, geschreven door een predikantsvrouw uit den Oranje-Vrijstaat aan een vriendin in de Kaapkolonie, uit welk schrijven zoo treffend blijkt, hoe in den Oranje-Vrijstaat de gemoederen waren gestemd, nog vóór het uitbreken van den oorlog. Die brief luidt als volgt:

„De communicatie kan schielijk afgesloten worden, en ik wou zoo gaarne een paar regels geschreven hebben. In de laatste vier maanden wordt er ernstig gebeden om vrede, en de oorlogswolk wordt altijd zwaarter. In den laatsten tijd was de geest van de gebeden een van meer overgegevenheid aan den wil des Heeren. Als het Zijn wil is, dat dit zwaard ook nog over ons moet komen en er geen vrede kan gemaakt worden zonder bloedstorting, dat de Heer dan hen en de hunnen voor zijn rekening wil nemen, hun leidsman en beschermer wil zijn in den oorlog en hun moed móge geven.

„Veel werd er ook voor hunne vijanden en vooral voor de jonge, onschuldige Engelsche soldaten gebeden. Waarlijk, oorlog is iets onnatuurlijks, iets uit de hel, want als men er over begint te denken, kan geen pen de ellende ervan beschrijven vóór en gedurende dien tijd, en de gevolgen na dien tijd. Hoe zal het ooit weer recht komen? Hoe zal de rassenhaat ooit kunnen verzoend worden? Zaterdag-achtermiddag is de hoeksteen van onze industrieele school gelegd geworden, en daar het de eerste Zondag van de maand zou wezen, was er een groote opkomst. Dienzelfden nacht, om twaalf uur, werden de burgers van het dorp uit hun slaap gewekt en opgekommandeerd.

„Den volgenden morgen gingen velen vroeg voor den dienst en sommigen na den dienst naar huis. Van eenigen hunner moest mijn echtgenoot nog eerst kinderen doopen. De twee kommandanten kwamen ons des morgen's om vijf

tuur eerst groeten, en nadat wij samen gebeden hadden, en zij de deur uitgingen, ging hij naar zijn kamer terug, overluid weenende. Van toen af was het gedurig afscheid nemen van vrienden en betrekkingen. De Zondag werd gebruikt om voorbereidselen te maken, want Maandag moesten zij naar hunne verschillende plekken op de grenzen vertrekken. Ik heb zoo'n jammer gevoel voor de verschillende vrouwen en moeders.

„De oorlog is nog niet eens verklaard, en welk een geveeën is er niet reeds sedert Zondag over onzen ganschen staat geweest. Mijn broeder is ook gecommandeerd naar Basutoland. Ik ontmoette zijn dochtertje na zijn vertrek op straat. Zij wierp haar twee armen om mijn hals, weenende bitterlijk, terwijl zij eindelijk zeide: „Ach, Tante, ik heb toch al zoo banja om vrede gebeden, en de Heer stuurt toch oorlog.” Hare stiefmoeder zegt, dat zijne twee jongste kinderen zich des avonds in slaap huilen. Maandag zijn de dorpsche menschen vertrokken; Dinsdag gingen er achthonderd gewapende burgers door het dorp, gedeeltelijk van Winburg, Senekal en Ventersburg. Woensdag vier kanonwagens en 120 provisiewagens.”

De schrijfster is getroffen door de kalmte, stilheid, diepen ernst en beslistheid, waarmede de Boeren bezielde zijn.

„Ach, lieve vriendin,” zoo gaat ze voort, „het is wonderlijk om het te zien, hoe van de oudsten tot de jongsten allen als één man klaar zijn om op te trekken. Een Engelsche dame zeide tot mij: „Waarlijk, die mannen zien er niet uit alsof zij gaan vechten, zoo kalm en vredig.” Een andere zeide: „Ik geloof, dat Engeland niet wist wat het deed.” Nog een heer (een Engelschman) zeide aan mijn echtgenoot: „Toen ik die mannen van hun vrienden afscheid had zien nemen en zoo kalm naar het slagveld zag gaan, kon ik het niet langer houden, en ik ben hard weggelopen om in mijn kamer eens uit te huilen.”

„Daar is geen grootspreken of roemen bij hen; velen hunner groeten ons met een tekst, zooals: „De strijd is des Heeren”; of: „Wij hebben geen kracht tegen deze groote menigte, maar de Heer zal voor ons strijden”; of: „Gelijk er bergen zijn om Jeruzalem, alzoo is de Heer rondom zijn volk”; of: „Die met ons is, is meerder dan die tegen ons zijn”; „Bid voor ons, wij hebben den oorlog

niet gezocht, doch worden door den Heer geroepen om onze onafhankelijkheid te verdedigen." De meest zenuwachtige vrouwen zijn, tot mijn verbazing, de sterkste en moedigste en bereid hunne echtgenooten en zoons te laten trekken.

„Een van hen zeide tot mij: „Als de Heer voor ons zal strijden tegen deze menigte, dan zijn die burgers, die vertrokken zijn, nog te veel; hun getal moest kleiner zijn, want zij gaan immers niet strijden, het is de Heer". Een ander zeide tot haren man, toen hij haar zwaarmoedig vertelde, dat er weer zoo veel troepen zijn aangekomen: „Maar laat die troepen komen, zij moeten allen medewerken om Gods almacht te openbaren, want Engeland en de weinige Afrikaanders zijn niet twee machten, die met elkander vergeleken kunnen worden; de Heere moest tusschenbeide komen."

„Zij zeggen, in al hunne oorlogen was het de Heer, die 't overwonnen heeft. Velen gaan ook in de hoop, dat er nog ter elfder ure vrede zal wezen en vrede bewerkt worden, zoodat zij veilig zullen terug komen. De Kaffers onder ons zijn tot nog toe onderdanig en gehoorzaam, ook zeer gewillig om toebedeidselen te helpen maken voor den strijd. De berichten van de kommando's, die op de grenzen van Basutoland zijn, zijn gunstig omtrent de Basuto's. Zij gedragen zich stil en gaan voort met te zaaien, ploegen en hutten maken.

„Wij zullen voor uw dochter doen wat wij kunnen. Tot nog toe was het hier veilig. Wij gevoelen ons verder rustig en veilig in de hand des Heeren en ontvangen kracht, naardat onze dag is. Groet al de bekenden en vrienden voor ons, en zeg hun, dat ik geloof, dat zij voor ons bidden en dat God het gebed hoort. Spurgeon zegt, dat de meeste van Gods antwoorden op onze gebeden afkomen in zwarte couverten; en wie weet welke rijke zegeningen nog over ons land uit deze zwarte welk zullen nederdalen. De duizenden gebeden kunnen niet onbeantwoord blijven. De machtige en genadige God zal ze verhooren op Zijn eigen tijd en wijze."

Van een zoon, die in den Vrijstaat woont, ontving zijne moeder te Worcester den volgenden brief:

„Lieve moeder! Wij zijn hier allen onder de wapenen

en gereed om te vechten voor ons dierbaar land. Wij weten, wij hebben een eerlijke en rechtvaardige zaak. Het is waar, wij hebben met een sterke natie te doen. Engeland is machtig, maar niet almachtig. God alleen is almachtig, en Hij zal toezien, dat macht niet recht is.

Wij stellen onze zaak in Zijne handen. Wij nemen onze geweren en gaan naar de grenzen en zullen God vragen om onze Generaal te wezen, en ons te helpen en ons te bewaren, dat wij iets zouden doen wat tegen Zijnen wil is. De Heere is nog niet veranderd; Hij is nog dezelfde God die Gideon met zijn 300 man de overwinning heeft gegeven.

Wij bidden dag en nacht tot Hem, en wij vragen u allen om voor ons te bidden.

Hij is een barmhartige God, en Hij zal ons onze zonden vergeven en ons ter hulpe komen. Hij zal nooit toelaten dat een machtige natie een zwak volk als wij zal verpletteren.

Uit zulke brieven spreekt een andere toon, dan het trotsche Engeland aangeeft. Hoogmoed vervult dáár het hart des volks, en bij de Boeren en Vrijstaters alleen een stil, ootmoedig vertrouwen op de hulp des Heeren." Die zóó op Hem vertrouwen, kunnen niet beschaamd worden.

Laat ons thans even kennis maken met de voornaamste aanvoeders der Boeren.

Opperbevelhebber is Piet Joubert, de vice-president der Zuid-Afrikaansche Republiek. „Slim Piet," zoo wordt hij, en niet zonder reden, door de Boeren genoemd, en ofschoon hij 69 jaar oud is, kan men het wel aan hem zien, dat hij een man is van beteekenis, een man, wiens verschijning eerbied en ontzag inboezemt en die in den vrijheidsoorlog van 1880/81 zijn vaderland reeds zulke onschatbare diensten bewees.

Naast Joubert moeten wij aanstonds noemen den naam van Piet Cronjé, die tijdens den Jameson-inval diens troep zoo in den val wist te drijven, dat er geen ontkomen meer was.

Wie Cronjé is — dat hebben de Engelschen in dezen oorlog reeds al te goed ondervonden en de dagen van Belmont, Graspan, Modderrivier en Magersfontein hebben het bewezen dat Cronjé niet zonder reden „de Leeuw van Afrika" wordt genoemd. Wee degenen, die het wagen

tegen dezen held te strijden! Wie Cronjé is? Dat zou ons lord Methuen weten te zeggen, die de klauwen van dien Leeuw zoo ontzettend heeft gevoeld!

En dan zien wij onder de uittrekkende bevelhebbers generaal Jan Kock, die hoewel reeds een grijsaard, een der eersten is, die den vijand in het aangezicht ziet, die met geringe macht hem bij Elandslaagte aanvalt en daar zijn leven voor het vaderland ten offer brengt.

En dan valt ons oog in de rij van die groote mannen op dien breedgeschouderden ruiter met zijn zwarten baard. Wie hij is? „De Kaartenboer” zoo wordt hij door iedereen in Zuid-Afrika genoemd. Niemand, die zóó de kaart van het land kent als hij! Geen weg, geen voetpad of bergpas is er, waarvan hij u niet alle bijzonderheden kan opgeven. Van hem wordt in Penning's Werk: „De oorlog in Zuid-Afrika” het volgende verhaald:

„Verscheidene maanden geleden slenterde een koopman met een mandje snuisterijen aan den arm door de straten van Pieter-Maritzburg en Durban. Hij scheen een misvormd lichaam te hebben, en hij droeg een blauwen bril, om zijn zwakke oogen, zooals het scheen. Het liefst verkocht hij aan Engelsche militairen, en hij kon goed met hen opschieten, want hij verkocht goedkoop. Hij kon ook heel gezellig praten, en hij luisterde met bijzondere aandacht, als die soldaten hem vertelden van nieuwe dingen in het Engelsche krijgswezen. Maar op een goeien dag was hij plotseling verdwenen, en men heeft hem nooit meer gezien. Later is er gefluisterd geworden, dat die mismaaakte gestalte met dien blauwen bril niemand anders is geweest dan de sluwe Kaartenboer uit de Transvaal. Of die fluis-teraars gelijk hebben gehad, weet ik niet, maar dat weet ik wel, dat hij thans, gezeten op den steigerenden bruin, geen blauwen bril draagt, dien hij trouwens niet noodig heeft, want onder die zware, forsche wenkbrauwen flikkeren oogen, scherp als van den arend. Ook heeft hij thans geen misvormde gestalte, en alles verraadt den sterken, goed en krachtig gebouwden Boer.

Zijn volk noemt hem dus den Kaartenboer, doch in de geschiedenis van zijn vaderland zal hij bekend staan als kommandant BEN VILJOEN.

Bij de Engelschen was hij vroeger in blakende gunst en toen de oorlog tusschen Engeland en de Zoeloe-Kaf-

fers uitbrak, sloot hij zich, in het belang van zijn land, bij de Engelschen aan, en ontving een even eervollen als verantwoordelijken post bij hun leger. Ook is hem in dien veldtocht van de hoogste autoriteiten de lof niet onthouden, dat hij een man was met buitengewone bekwaamheden, een krijgsman vol schranderheid, beleid en kordaatheid. Na den veldtocht deden de Engelsche officieren dan ook al het mogelijke, om hem te bewegen zijn militaire opleiding in Engeland te voltooien, maar Viljoen schudde het hoofd, want hij wilde zijn vaderland niet verlaten. Twee jaren later, toen de Transvaalsche vrijheidsoorlog begon, deden de Engelschen hem schitterende aanbiedingen zoo hij hunne zijde wilde kiezen, maar de Kaartenboer wierp hun het Engelsche goud voor de voeten, zeggende: „Daar ligt het; ik raak er niet aan.” Toen goten de Engelschen de fiolen van hun spot en hoon over hem uit en noemden hem den domsten en eigenzinnigsten Boer in den omtrek van vijfhonderd mijlen. Maar Ben Viljoen, die om de speren der Zoeloe-Kaffers had gelachen, lachte ook om dat razen van Engeland, en wijdde zich ook verder met lichaam en ziel aan de belangen van zijn vaderland. Hij streed met moed en beleid tegen de Engelschen, beantwoordde hun laster met het nooit missende schot uit zijn Henri-Martini-geweer, en deelde in den triomf der zegepraal. Van toen af trad Viljoen als een der voornaamste leiders op den voorgrond, en, diep overtuigd van het feit, dat de Boer in de toekomstige oorlogen met zijn geweer alleen niet meer zou kunnen volstaan, kampte hij met al de kracht, die er schuilt in dezen ijzeren man, voor een sterke, aan de nieuwste eischen beantwoordende artillerie. Ook in dezen strijd was hij overwinnaar, en de Boeren zullen er hem wel altijd dankbaar voor blijven.”

Dan moeten wij nog noemen Lukas Meijer, de held van Glencoe, de „vorstelijke ruiter, wiens schot nimmer faalt.” En voorts Hans Botha, die den 6en Januari 1881 met 18 Boeren wist stand te houden tegen een overmacht van 500 Engelschen, voorzien van 2 kanonnen en die toen hij reeds door 3 kogels was getroffen, den strijd nog voortzette tot een vierde kogel hem deed neerstorten. Maar hij herstelde en bij het uitbreken van den tegenwoordigen oorlog is hij naar President Kruger gegaan

en heeft gezegd: „President, wanneer beginnen we? Ik heb vier Engelsche kogels in mijn lichaam opgevangen; er kunnen er nog wel een paar bij.”

Maar, de rij dier dappere aanvoerders is nog veel langer; wij zien onder hen nog majoor Albrecht, commandant der artillerie van den Oranje-Vrijstaat; Schalk Burger, een man zóó hoog aangeschreven, dat hij genoemd wordt als de aangewezen opvolger van president Kruger; Commandant Olivier, die de Engelsche troepen in het Noorden van de kaapkolonie menig bang uur zal bezorgen; generaal de la Reij die aan de Westkust tegenover den vijand staat en nog zoovele andere groote mannen zouden wij moeten noemen, wier naam in de geschiedenis van dezen vrijheidsoorlog met onuitwischbare letteren zal gegrift worden.

De troepen der Transvalers en Vrijstaters, die al eenigen tijd gereed stonden, trokken spoedig na de oorlogsverklaring over de grenzen. Op 30 September waren te Volksrust reeds 4000 Boeren bijeen. De Vrijstaatsche Boeren vereenigden zich bij Boshof en Jakobsdal, nabij Kimberley en eveneens aan de Noordwestelijke grenzen van Natal. Op plaatsen, gevaarlijk voor een vijandelijken inval, zorgde men een troepenmacht bijeen te hebben.”

't Was een bezielend gezicht, toen het Pretoria-Commando van den commandant Erasmus, 2000 ruiters sterk, over de grenzen trok.

Zoodra men bevond dat alle de 2000 paarden-ruiters op Natalsch gebied zich bevonden, werd halt geroepen. Erasmus sprak toen de manschappen toe en de Transvaalsche vlag werd omgekeerd, een oude gewoonte bij de Boeren. Daarna nam Ds. Postma het woord en in een krachtige toespraak riep hij allen die tegenwoordig waren op, om voor hun geliefd vaderland ten einde toe te strijden en, indien noodig, ook te sterven. Hierop sprongen alle de 2000 van hunne paarden en met ontbloot hoofd, het geweer over den eenen en de teugels over den anderen arm, knielden zij, terwijl Ds. Postma zijn Verbonds-God om hulp smeekte en Hem als Getuige opriep, dat zij tegen hun zin en wil tot dezen onrechtvaardigen oorlog zijn gedwongen geworden. Toen Ds. Postma gebeden had, kon men menige ruwe hand een traan van een ruwe wang zien afvegen.

Zonder militair vertoon, zonder ophef en wapenpraal trokken de Boeren uit. Neen, zij vertrouwden niet op eigen kracht, maar stelden hun vertrouwen alleen op den Heer der Heirscharen, die hen zoo vaak in den nood had bijgestaan en hun de overwinning op den vijand had gegeven.

Treffend blijkt dit ook uit de toespraak, die generaal Burger den 12en October tot zijne mannen hield. Het besluit om den oorlog te beginnen was toen gevallen en onder den indruk van zoo ernstige beslissing sprak hij zijne mannen aldus aan:

„Broeders officieren! Ik heet u allen welkom hier. Ik heb eenige berichten van de Regeering en den commandant-generaal onder uwe aandacht te brengen. Het laatste woord is nu gesproken. Dit is onze eerste gezamenlijke zitting in termen van art. 17 onzer krijgswet. Het lieflijke woord van vrede is nu verbannen. De oorlogswet wordt afgekondigd. Onze vijand heeft ons daartoe gedwongen. Wij zijn hier nu om te bespreken, wat ons te doen staat en wat wij kunnen doen ter bewaking onzer grenzen en bestrijding onzer vijanden. Onze taak is moeilijk, doch wij zijn vast besloten, onder biddend opzien tot onzen Verbondsgod, onze duur gekochte onafhankelijkheid tot den laatsten man te verdedigen, de Regeering te steunen, onzen opperbevelhebber te gehoorzamen en onzen Burgers tot voorbeeld te strekken. En wij zeggen gezamenlijk: Hier staan wij, God helpe ons, wij kunnen niet anders! Amen.

In het gebed smeekte de generaal den bijstand van den Almachtige af voor het klein en nietig volk, dat gereed staat den strijd te aanvaarden tegen het machtigste Rijk der aarde. Maar God in den Hemel is de Almachtige, die heerscht over alle machten der aarde en die de harten van vorsten en natiën leidt als waterbeken naar Zijnen wil. Zijne sterke rechterhand, die door haar daden de wereld beven doet, zal zich tegen onzen vijand verheffen en onze rechtvaardige zaak doen zegevieren.

„Hij moge niet zien op onze zonden en de zonden des volks! Hij moge ons allen bijstaan in den nood der tijden, vooral hem, onzen Staatspresident, die zijn volk zoo lief heeft, dat hij, zoo hoogbedaad, nog met zijn Natie den strijd aanvaardt, ons door Engeland opgedrongen; en God

de Heer moge hem nog de overwinning en de vrijheid van Zuid-Afrika in Zijne groote genade doen aanschouwen!"

II.

De strijd aan de Westgrens.

Aan de Westgrens vertrok een commando in de richting van Mafeking, waar de Engelsche kolonel Baden Powell met 1500 manschappen lag. Daar hadden de Boeren hun eerste wapensucces; zij wisten bij Kraaipan een gepantserde trein, die geschut voor Mafeking aanvoerde, te bemachtigen en namen daarbij een officier en 25 man gevangen.

Mafeking werd weldra door Cronjé ingesloten, die daarop naar Kimberley trok en vervangen werd door generaal Snyman. Bij Kimberley hadden de Vrijstaters de telegraaflijnen afgesneden, en den spoorweg opgebroken; het duurde niet lang of ook deze stad was door de Boeren geheel ommuurd.

Baden Powell werd met zijn 1500 man door de Boeren in Mafeking vastgehouden, evenals generaal Keke-witch met 2000 man in Kimberley.

Den 15en October deed Powell een krachtige poging om zich door de Boeren heen te slaan. De Boeren hadden te Game Free, 2 mijlen van Mafeking, een sterke stelling van waar de stad werd beschoten.

's Nachts trok een gepantserde trein met geschut en soldaten naar den kant van Game Free. Bij 't aanbreken van den dag openden de kanonnen een hevig vuur, waarna kapitein Vernon met een escadron vooruit rukte. Doch toen de Engelschen nabij het fort der Boeren kwamen, bleek het sterker te zijn, dan zij hadden verwacht. De Boeren openden zulk een buitengewoon heet, geconcentreerd vuur op de Engelschen, dat kapitein Vernon bijna onmogelijk verder voorwaarts kon.

Enkele mannen bereikten de zandzakken van het fort, maar binnen een linie van 300 yards van het fort kon

geen levend wezen zich staande houden; de grond was door Mauser- en Martini-kogels letterlijk omgeploegd.

De manschappen, die deze vuurlinie bereikten, leden vreeselijk, en hun officieren volgend om het fort te nemen, werden 20 man van het eskadron van kapitein Vernon doodgeschoten.

Kapitein Sandford viel het eerst, daarna kapitein Vernon, die reeds tweemaal gewond was, en toen luitenant Paton, die aan den voet van 't fort werd gedood. Deze twee laatste officieren klommen op den wal, die 't fort omringt, richtten hun revolvers in de loopgraven van de Boeren, doch werden op hetzelfde oogenblik doodgeschoten!

De uitval van Baden Powell was geheel mislukt en had hem bovendien zware verliezen gekost.

Kimberley was ingesloten door de Vrijstaters. Hun eerste werk was het doen springen van 35 ton dynamiet in de magazijnen der de Beersmaatschappij en het vernielen der brug over de Modderrivier, 30 K. M. ten zuiden van de stad, om de Engelschen van die zijde het oprukken te beletten. Den 7en November begon Cronjé het bombardement op de stad der diamanten, die in haar midden ook Rhodes verblijf had gegeven. Een poging van kolonel Gough om Kimberly te ontzetten mislukte. Met een vrij aanzienlijke macht trok hij op uit Oranjerivier-Station, maar 't was tevergeefs; de Vrijstaters sloegen hem terug.

Intusschen was de opperbevelhebber van 't Engelsche leger, Sir Redvers Buller in Z-Afrika aangekomen. Van hem meende men, hij zou den strijd wel tot een goed einde brengen.

Generaal Buller is in 1839 geboren en heeft het grootste deel van zijn dienstdtijd in Z.-Afrika doorgebracht. Hij streed tegen de Zoeloes en in 1881 behoorde hij tot den staf van Sir Evelyn Wood, die troepen ter versterking van generaal Colley uit Indië moest aanvoeren. In 1882 maakt Buller de expeditie in Egypte mede, werd in 1885 chef van den generalen staf van Lord Wolseley en nam deel aan den tocht om Khartoën te onzetten. In 1891 werd hij benoemd tot luitenant-generaal, bekleedde achtereenvolgens belangrijke commando's, laatstelijk als bevelhebber van het kamp bij Aldershot, uit welk kamp de troepen naar Afrika worden verzonden. Zijne benoeming als opperbevelhebber werd reeds voor het uitbreken van den oorlog algemeen als zeker beschouwd.

Kimberley moest en zou worden ontzet. Men kon toch Rhodes niet aan zijn lot overlaten; — hij was meer dan een geheel leger waard. Sir Buller nam daartoe de noodige maatregelen. Hij vormde een ontzettingsleger, dat hij stelde onder bevel van lord Methuen die de opdracht kreeg om binnen den kortst mogelijken tijd zich een weg naar Kimberley te banen. Hij zou maar weinig voorraad meenemen, zijn manschappen niet zwaar belasten, om met zijn vliegende colonne zoo snel mogelijk voorwaarts te kunnen rukken.

Dinsdag 21 Nov. verliet Methuen Oranjerivier-Station en twee dagen later bereikte hij Belmont. Daar stonden 3500 Boeren tegenover 7000 Engelschen. Methuen liet zijn troepen voorwaarts rukken en nam na een moorddadig gevecht drie stellingen der Boeren, die, nadat zij de Engelschen zware verliezen hadden toegebracht, in goede orde terugtrokken. De Engelschen hadden aan dooden en gewonden 350 man; de Boeren hadden 10 dooden en 340 gewonden.

Methuen rukte verder en Zaterdag 25 Nov. stond hij met 8000 man te Graspan, 30 k.M. ten noorden van Oranjerivier-Station, waar hem 2500 Transvalers en Vrijstaters den weg versperden.

De Engelschen beschoten de stellingen der Boeren zoo lang, tot zij meenden, dat de vijand daaruit geheel verdreven was, want de Boeren beantwoordden het vuren der Engelschen niet. Lord Methuen gaf toen bevel aan de infanterie en de marine-brigade om de hoogten te bezetten. De Boeren, die, goed verschanst achter hun kopjes, zich hadden stil gehouden, lieten de Engelschen naderen tot in hunne onmiddellijke nabijheid. De marine-brigade was vooruitgetrokken; toen de soldaten vlak bij de schijnbaar verlaten kopjes waren, richtten de daar achter verborgen Boeren een ontzettend geweervuur op hen, dat de Britsche soldaten wegmaaide of hen deed terugdeinzen. Bij een vernieuwden aanval verlieten de Boeren hun stellingen. Zij hadden hun doel bereikt, den vijand opgehouden en hem zware verliezen toegebracht. Van de officieren der marine-brigade bleven er slechts 2 gespaard.

Denzelfden dag deed het garnizoen te Kimberley een nachtelijken uitval, waarbij het Boeren-commando uit

Bloemhof, 200 man sterk, werd verrast. Generaal du Toit kwam de Boeren echter spoedig met 100 man te hulp, zoodat het garnizoen werd teruggedreven met verlies van 30 dooden en gewonden. De Boeren verloren daarbij 26 dooden en gewonden en eenige gevangenen.

Den 28en Nov. staat Methuen reeds bij Modderrivier en nadert dus met rassche schreden Kimberley. Maar — de Boeren waren te Modderrivier verschanst met een front van 5 Mijlen.

14 uur lang werd er gestreden, zonder dat de Engelschen de Boeren uit hun stellingen konden verdrijven.

De garde der Engelschen moest over de vlakke trekken en kwam daar onder het moorddadig vuur der Mausergeweren, zoodat het niet mogelijk was vooruit te komen en daar ontzettende verliezen leed. Wat de Engelschen ook beproefden, het was hun niet mogelijk de stellingen der Boeren te nemen. Cronjé bezielde zijne mannen zóó, dat hij ten einde toe tegen den veel talrijker vijand kon stand houden. Waren de Boeren en Vrijstaters in dien strijd meer als één man opgetreden, de Engelschen zouden een nog veel zwaarder dag hebben gehad. Maar de Vrijstaters waren in dien strijd niet vooraan en sommigen onttrokken zich, zoodat President Stein hen den volgenden dag zeer ernstig hun laakbaar gedrag onder het oog moest brengen. De Vrijstaters hebben dit ter harte genomen, zoo ook de boodschap, die President Kruger hen liet brengen, waarin hij de strijders zoo ernstig vermaant, om toch eensgezind te blijven. Wel gelukte het Methuen na den slag bij rivier een gedeelte zijner troepen over de rivier te brengen, maar zijn leger had zeer geleden; — hij zelf werd in dezen strijd gewond.

In de 3 slagen op 23, 25 en 28 November had hij 4000 man aan dooden en gewonden verloren. Vóór hij verder kon trekken, moest hij wachten op versterkingen uit de Aar.

Een Engelschman, die getuige was van het gevecht aan Modderrivier, keerde onmiddellijk na afloop naar Kaapstad terug. Hij kwam daar ontdaan en vol afschuw aan. Hij zegt van dien strijd: „Het gevecht werd aangeprezen als een roemrijke „overwinning”, maar het kwam zoo dicht bij een verpletterende nederlaag, dat het moeilijk is het verschil aan te geven.

„De Engelschen begonnen te vechten zonder voedsel en zonder water, nadat ze den geheelen nacht in den regen hadden geslapen. Omstreeks den middag moesten de mannen tweekeer 500 yards terugtrekken — wegens het overweldigend vuur van de Boeren. De Britsche soldaten waren uitgeput en gedemoraliseerd. Zij waren uitgeput door de brandende zonnehitte den geheelen dag, door gebrek aan eten en drinken; zij waren gedemoraliseerd, omdat ze niet één enkelen man tegenover zich zagen en niet-temin overweldigd werden door een moordend vuur.

„De cavaleriepaarden waren tot niets nut; zij konden bijna niet meer.

„In den namiddag kregen de lanciers bevel om op te rukken; meer dan veertig van hen weigerden beslist!

„Generaal Methuen was, voordat hij gewond werd, zoo wanhopig, dat hij in radelooze vertwijfeling zich op den grond wierp. Vele soldaten verdronken bij de poging om de rivier over te steken.

„Het slot was, dat de Engelschen naar hun kamp terugtrokken en hun dooden en gewonden op het slagveld achterlieten. Zij waren fysiek niet in staat ze weg te halen.

„Ik ben er zeker van, dat dit feiten zijn. De mannen zijn ontevreden. Zij hebben geen vertrouwen in hun zaak. Zij gelooven, dat ze gemeen verraden zijn. Zij haten de heele onderneming en hebben oneindig meer eerbied voor de Boeren dan voor de Uitanders.”

Vóór het gevecht van dien Maandag had men per heliograaf een boodschap van den heer Rhodes uit Kimberley ontvangen, dat de officieren den volgenden Woensdagavond bij hem moesten eten om de ontzetting van Kimberley te vieren. Deze boodschap moet echter geen gunstigen indruk hebben gemaakt op de officieren, die reeds zoo zwaar hadden gevochten en nog een hard gevecht verwachtten. Lord Methuen beschouwde zich echter zoo zeker van het succes, dat spoorwegkaartjes naar Kimberley reeds waren uitgegeven. Ook in Kaapstad lieten zekere hooggeplaatste lieden kort voor het gevecht zich hooren, alsof de ontzetting van Kimberley reeds een voldongen feit was.

Methuen's vliegende colonne had het er dus al heel slecht afgebracht.

Bij Modderrivier hebben de Engelschen nog weer een

bewijs gegeven, wat „nette menschen” er onder hen zijn.

Daar werden 7 dokters en hunne maanschappen, te zamen 35 personen, gevangen genomen en naar Kaapstad gebracht. Deze dokters, die weer werden losgelaten, vertellen, op wat schandelijke wijze zij door de Engelschen werden behandeld. De gewonden, die zij bij zich hadden, mochten zij geen hulp verleen; één van dezen stierf op reis; in 36 uur had men hem geen eten of drinken willen geven.

Toen de dokters vroegen den gewonde te mogen helpen, zeide de officier, die hen gevangen nam: „Laat die vervloekte Boer maar dood gaan.” Bij de Aar werden allen in een tronk geplaatst en zei kapitein Edwards tot de wacht: „Schop ze weg, als ze zich bewegen, en schiet ze dood, als ze bij de deur komen.” De ambulance-wagens konden de dokters niet eens terug krijgen.

Ontegenzeggelijk had Methuen in korten tijd een zeer grooten afstand afgelegd; daarbij nog 3 slagen geleverd, maar — nu was hij ook niet in staat aanstonds zijn weg te vervolgen. Toen hij zijn versterkingen had gekregen, hadden de Boeren hem al van drie zijden ingesloten en moest hij vreezen, dat hem zijn verbindingsweg met de Aar ook zou worden afgesneden. Gelukte dit, dan zou de positie voor hem al zeer kwaad worden. De Boeren begonnen den spoorweg achter hem reeds op te breken. Een gepantserde trein uitgezonden om hen te verjagen, werd teruggedreven. Het werd zaak voor Methuen om zich door den vijand heen te slaan.

Maar de Boeren waren ook versterkt. Te Magersfontein, nabij Modderrivier, hadden zij zeer sterke verschansingen aangelegd. Zondag 10 December begon Methuen, die gewacht had op de komst der hulptroepen en op het herstellen der brug over de Modderrivier, welke hij over trok, deze verschansingen te beschieten; hij bracht de kanonnen der Boeren tot zwijgen en meende, dat de vijand zijn stellingen verlaten had. Daarom wilde hij Maandag 11 Dec. tot den aanval overgaan. Hoe het bij Magersfontein toeging, zegt ons de correspondent van de Daily News in een treffende beschrijving.

De berichtgever spreekt met bewondering van het beleid van commandant Cronjé, die op al de voordeeligste punten zijn mannen had opgesteld en de loopgraven aan

den voet van de „kopjes”, waar zijn knappe schutters verschanst lagen, zóó had gemaakt, dat zij niet te zien waren tusschen de blauwgroene struiken en men nergens ook de opgeworpen aarde kon bespeuren. Voorts werden die loopgraven nog beschermd door een breede omheining van prikkeldraad, waar geen ruitery tegen op kon, en waar ook de flinkste infanterie, zelfs bij helder daglicht, niet doorheen kon.

Aangaande den eigenlijken strijd verhaalt de correspondent:

In den nacht na het eerste gevecht zou de brigade Hooglanders, 4000 man sterk, onder generaal Wauchope, trachten dicht genoeg bij de vijandelijke linie te komen, om een aanval te doen op de hoogten.

Zij trokken in de duisternis op, geleid door een gids, die, naar men meende, het terrein volkomen kende.

In doodsche stilte slopen de mannen voort, tred voor tred. De bevelen werden fluisterend gegeven en door de manschappen fluisterend aan elkander overgebracht.

Zoo waren de Schotten de donkere heuvels genaderd, waar de Boeren verschanst lagen. Niets had hun komst verraden in de duisternis.

Alles was doodstil

Daar klonk opeens de scherpe knal van een geweerschot. Een soldaat was gestruikeld over het draadwerk voor de loopgraven. En nu stonden de aanvallers plotseling in het schijnsel van de zoeklichten der Boeren — zoo helder verlicht als bij klaarlichten dag, terwijl hun vijanden nog in donker verborgen bleven, op de dreigende heuvelen.

De Schotten stonden een oogenblik versteld. Zij wisten, dat zij als een kudde schapen opeengedrongen waren, op een paar pas afstands van den vijand.

Zij herstelden zich spoedig toen de generaal met heldere stem hun toeriep: „Houdt je flink, mannen!”

Maar onmiddellijk daarna knalden de schoten van een duizendtal geweren recht voor hen

De Hooglanders vielen als boomen in den storm, de besten en dappersten sneuvelden. Ook generaal Wauchope viel, maar hij richtte zich, ofschoon doodelijk gewond, nog op de knieën overeind en riep tot zijn laatsten ademtocht zijn manschappen bemoedigende woorden toe.

De Schotten trachtten vooruit te snellen, maar raakten verward in het prikkeldraad, als wolven in een val.

Ondertusschen schoten de geweren van de Boeren aanhoudend voort

Dertienhonderd Schotten vielen er dood of gewond in het korte maar moorddadige gevecht. De overigen van Englands keurcorps redden zich — er is geen ander woord voor — door de vlucht!

Daarna laat dezelfde berichtgever de aandoenlijke beschrijving der begrafenis van generaal Wauchope volgen:

Driehonderd meter verwijderd van het stadje Modderrivier, lag, op den avond van Dinsdag 13 December, juist toen de zon in een gloed, zooals men dien slechts in Afrika zien kan, onderging, een lang ondiep graf open, in het midden van een veld. In 't westen kabbelde de rivier met haar begroeide oevers, in 't Oosten zagen de nog door den vijand ingenomen hoogten dreigend neer; naar het noorden en zuiden lag rustig het golvende veld; op een kleinen afstand van dat graf bevonden zich een 50 doode Hooglanders, geheel gekleed, zooals ze in den strijd gevallen waren. Ze waren hun aanvoerder naar het oorlogsveld gevolgd, ze zouden hem ook in het graf volgen.

Hoe ernstig en droevig zagen die dooden er uit; met hun gezichten naar den hemel gekeerd, met hun groote handen tot vuisten gebald in den laatsten doodstrijd, en de wenkbrauwen samengetrokken zooals ze geweest waren in het hevige gevecht. De kleeding, waarvan iedere Hooglandsche stam zoo houdt, zag men hier overal, en terwijl ik daarnaar keek, kwam uit de verte het geluid van doedezakken; het was de generaal, die zich bij zijn manschappen kwam voegen.

Daar, vlak onder de oogen van den vijand, bewoog zich langzaam en statig voort alles wat over was van de brigade der Hooglanders. Voor hen uit ging de kapelaan, blootshoofds, gekleed in zijn ambtsgewaad; dan zestien spelers met hun doedezakken, en daarachter met gekruiste armen de Hooglanders, gekleed in het vol ornaat van hun regiment, en in het midden de doode generaal, gedragen door vier van zijn kameraden. Daar klonken de doedezakken op de wijs van „De bloemen van het woud”, nu breed-uit galmend, trotsch en hoog, zoodat de hoofden der soldaten fier in den nek geworpen werden, en in de oogen zag men tranen schitteren; dan klonk de muziek zacht-klagend als

het gewezen van een vrouw om haar eerstgeborene, zoodat de fiere hoofden omlaag gingen, tot ze neerhingen op hijgende borsten, en de tranen vielen langs de vermoede gezichten vol litteekens, en schokkende snikken verbraken het plechtige rythmus van den doodenmarsch.

Rechttop liepen ze naar het graf, gingen dan samen op een afstand staan, terwijl de generaal in den ondiepen kuil gelegd werd, omringd door vier gewapende mannen, waar alleen de zoon van den doode en eene kleine rest van officieren met den kapelaan en de doedelzakspelers vlak bij stonden, terwijl er een plechtige dienst werd gehouden.

Toen hoorden we de doedelzakken nog eens, en „Lochaber no more” klonk door de stilte als een angstgeschrei, zoodat men in gedachten de weduwe in haar Hoogland thuis hoorde weenen om den strijder, dien ze nooit meer welkom kon heeten. Toen, als gedreven door de toovermacht van éézelfde gedachte, keerden de soldaten hun vochtige oogen van het graf naar de hoogten, waar Cronjé, de „Leeuw van Afrika,” en zijn mannen stonden.

En elke wang gloeide, en elke mond kreeg een scherp trek, en de aderen op de handen, die naar de geweren grepen, zwollen tot barstens toe op, en de uitdrukking van deze zwijgende gewapende mannen was welsprekender, dan woorden vermogen. Want op ieder gelaat was wraak te lezen, en ieders oog dorstte naar bloed.

Aan het hoofd van het graf, het dichtst bij den vijand, was de generaal neergelegd, zijn officieren stonden rondom hem, terwijl daarachter zijn soldaten in een dubbele lijn, in hun dekens gewikkeld, werden begraven. Geen schot werd gelost bij de dooden, alleen een saluut gegeven, en toen trokken de mannen naar het kamp, terwijl de duisternis van een Afrikaanschen nacht het veld omhulde.”

In een brief uit het Boerenkamp en opgenomen in de *Expresse* van 22 December, wordt aangaande dezen moorddadigen slag nog het volgende gemeld:

„Wonderbaarlijk, vreeselijk en onverstaanbaar. In deze 19de eeuw, in een tijd waarin men vrede en godsdienst predikt, — een eeuw, die zich beroemt op hare mensche-lijkheid — hoe is het mogelijk! Zal ik ooit kunnen vergeten de verschrikkelikheden van de eerste dagen dezer

week — de 10den, 11den en 12den December? Ik heb mij steeds den oorlog voorgesteld als iets vreeselijks, maar mijn sterkste verbeeldingskracht heeft zulke vreeselijkheden zich nooit voorgesteld

Zulk een wonderlijken Zondagmiddag heb ik nimmer doorgebracht. Het eerste schot van den grooten bloedigen slag van Magerfontein was gevuurd Het vreedzame landschap werd als door een toovermacht veranderd, en men gevoelde spoedig dat er iets vreeselijks aan het komen was. Groote troepen burgers, ernstig en vastberaden, galoppeerden naar hunne verschillende posities; ammunitiewagens en zware kanonnen trokken donderend voorbij. Alles was in beweging en opgewondenheid. De zware, ontzaglijke kanonnen deden de lucht dreunen van kogels en bommen, maar daar zij ver van onze positie vuurden, lag het burgerleger stil en wachtte betere kansen af. Van drie tot zeven uur in den namiddag bombardeerden zij op ons los en tegen zonsondergang hielden zij op, en een groote stilte daalde op de aarde neder Dien nacht legden wij ons neder, maar onze paarden waren gezadeld en onze geweren geladen

Kort na twee uur in den morgen waren wij allen op weg naar onze posities, en toen begon een der langste en vreeselijkste dagen, dien ik ooit gekend heb. Het ontzettend vuur is niet te beschrijven. Generaal Cronjé zocht zijn stellingen uit, en de Engelschen, die nog naar onze posities raadden, onderhielden een allerontzettendst kanonvuur op onze kopjes Onze groote kanonnen antwoordden en tegen 4 uur was het vuur oorverdoovend.

Vroeg in den dag deden de Engelschen hun versten aanval; de maxim ratelde en knapte, en het gefluit der Engelsche salvo's klonk schel in de lucht, maar daarboven kwam het scherpe gekraak van de doodelijke Mausers uit. Keer op keer wierpen de Britsche battailjons zich op onze positie, en keer op keer wierpen onze dappere burgers hen met vreeselijk verlies terug. De republikeinen waren helden. Zonder baaitjes, met opgerolde hemdsmouwen, namen onze mannen, oude grijsaards en baardelooze jongelui, bedaard en kalm korrel en vuurden.

De eerste voorname gebeurtenis in den slag was het naar de achterhoede brengen als gevangenen van 40 arme Hooglanders, die er treurig, verslagen en ontdaan uitzagen. Toen

kwam het bericht dat de Scandinaviërs in moeilijkheden waren. Hoe de dappere Fiksburgers onder een ware hel van bommen uitsprongen en den vijand terug joegen, is een onderwerp, dat door onze toekomstige dichters zal bezongen worden. Toen kwam de treurige processie van onze gewonden voorbij. Eerst een man met een gebroken arm, daarop een man met zware bloedvlekken op zijn dij, dan weer een arme kreunende kerel met weggeschoten linkerbeen, op zijn paard rondrijdende om naar de ambulance te zoeken. Hoe hij dat paard bereed, is mij een raadsel. Dan weder een flinke jonge kerel, zijn hersenen gekrenkt door een kogel, en vreeselijk vechtende met zijn dragers. Dan werd een kleine Potchefstroomer, niet meer dan zestien jaar, voorbij gedragen. Zijn linkerbeen was erg beschadigd, maar hij lag zeer kalm en lispelde terwijl hij voorbij ging: „Dit is daarom nie zoo zeer nie, maar ik is vreeselijk dorst.” Hij had reeds twee uren in de brandende zon gelegen voor hulp gekomen, was. En daarop volgde de treurige processie onzer dooden . . .

Omtrent vier uur begonnen de groote kanonnen te bedaren, en de Mausers en Lee Metfords waren aan zichzelf overgelaten. Toen kregen onze Maxim-Nordenfeldts een kans. Wij konden de Engelschen in alle richtingen zien vluchten, vooral de paardenruiters. De dappere Hooglanders trachtten keer op keer om door onze hardnekkig stand houdende liniën te breken, maar slechts om te vallen en niet weer op te staan. De zon ging onder, en het Britsche leger was teruggeslagen.

Dinsdagmorgen was het gezicht vreeselijk! Veertig verschrikkelijke uren hadden onze mannen geknield of gehurkt gelegen in hunne loopgraven, en het was niet zonder moeite, dat zij hunne verstijfde ledematen uit de loopgraven konden trekken en voor onze stelling rondloopen. Daar lag, dood en schrikverwekkend, de bloem van het Engelsche leger. Een officier tilden wij op binnen 15 passen van onze liniën. Hij kwam daar, zijn hoed zwaaiende en uitroepende: „nu, kerels, zijn wij er!” toen hij nederviel met drie kogels in zijn hart. Vijftig schreden van onze loopgraven lagen de Schotsche regimenten werkelijk in hoopen, sommigen van hen dood, een aantal stervende en anderen in hun doodstrijd bepaald Rhodes vervloekende, die dit alles op hen gebracht had . . . Groote mannen lagen dood in elke mo-

gelijke houding. Hier en daar hadden kleine klompjes tezamen vergaderd in wat schuiling beloofde te zijn; die schuiling bleek valsch te zijn, en allen lagen dood. Om een kleinen mierenhoop vond ik vier lange Hooglanders den eeuwigen slaap slapen . . . Elke Hooglander had een kleine schop bij zich om schansen op te werpen. Ik heb gelezen van de glorie van den oorlog, en heb er in geloofd, maar na deze ondervinding ben ik overtuigd, dat er geen glorie in oorlog kan zijn — hij is in alles een gruwel. Daar lag onze vijand, afzichtelijk in den dood, en binnen onze liniën was er geen gejuich over de schitterende overwinning, maar eerder een merkbare stilte over al het vreeselijke er van, terwijl men nog vaster besloot om geen vijand ooit toe te laten, zijn voet binnen onze liniën te zetten."

Een ander bericht zegt nog:

„Ik reed gisteren over het slagveld, en schoon de ambulance van den vijand den geheelen vorigen dag bezig was geweest, lagen er omtrent nog 1500 lijken; op een plek lag er een hoop van 300. Deze getallen werden mij gegeven door de manschappen, die door ons gezonden waren om ze te tellen. De wagens van den vijand zijn nog heden bezig, op den derden dag na den slag, om de dooden weg te nemen.

Het verlies van den vijand wordt thans berekend op 2500 man. Ik geloof zelfs dat het meer is.

De Boeren hadden 48 dooden en 71 gewonden. Verschillende Engelsche regimenten waren bijna geheel vernield; van de Blackwatch waren er van de 800 nog 160 over.

Zoo was „de vliegende colonne” van Methuen het verderf tegemoet gevlogen. De slag bij Magersfontein had de Engelschen voor eerst den moed benomen, om nog eens te trachten zich een doortocht te banen. Methuen kon niet anders, dan met het overschot van zijn leger terugtrekken naar Modderrivier. Aan het ontzetten van Kimberley behoeft hij in den eersten tijd niet meer te denken. Veeleer moet hij op eigen behoud bedacht zijn en zorg dragen, dat de Boeren hem zelf niet een gelijk lot bereiden, als dat van Kimberley.

De bezetting dezer stad trachtte nog meermalen den muur, die haar omsluit, te verbreken, maar tot nog toe schijnt er geen ander vooruitzicht te zijn, dan dat de stad den Boeren in handen zal vallen. Wel toont zij het beleg lang te kunnen doorstaan, maar de Boeren maken blijkbaar geen haast en willen er geen menschenlevens voor op 't spel zetten, overtuigd als zij zijn, dat de voorraad levensmiddelen met den dag vermindert, en — honger is een scherp zwaard!

Ook pogingen, om Mafeking te ontzetten, gelukten niet, evenmin als het Baden Powell tot nog toe is gelukt, zich door de belegeraars heen te slaan. Pogingen daartoe aangewend, hebben hem reeds groote verliezen gekost.

Het bombardement op beide steden werd gedurig herhaald, zoodat er van de steden zelf niet veel meer zal over zijn. Iederen dag kan men de overgave verwachten. De Boeren zullen vooral Kimberley en Rhodes niet loslaten en — heeft de stad zich overgegeven, dan moge zij voor goed in het bezit der rechtmatige eigenaars blijven!

Het noordelijk van Mafeking, bij Derdepoort, gelegen commando Boeren werd den 25 November aangevallen door soldaten van de Chartered compagnie en door een afdeeling bereden politie, waarbij 6 Boeren sneuvelden en velen werden gewond. Aan de noordgrens van Transvaal, aan de Krokodilrivier, bij de grenzen van Rhodesië, hadden de Boeren een konvooi, voor fort Tuli bestemd, weten te bemachtigen en keerden daarna over de rivier terug. Troepen van Plumer, bevelhebber der soldaten in Rhodesië, trokken over de Krokodilrivier en deden een inval in Transvaal, waarbij zij geholpen werden door Kaffers van het opperhoofd Khama, die door de Engelsen waren gewapend.

Het is gebleken, dat Engelsche soldaten, in vereeniging met Kaffers, zich schandelijk hebben misdragen jegens achtergebleven Transvaalsche vrouwen. Het liederlijk gedrag dezer soldaten is weer een sprekend bewijs, hoe laag zij wel moeten staan, om zich aldus aan weerlooze vrouwen te kunnen vergrijpen. Het stemt volkomen overeen met het getuigenis, dat een Duitsch koopman uit Natal gaf aangaande de daar aanwezige Britsche soldaten. Hij verklaart, dat geen vrouw op straat voor die soldaten veilig is en zij zich aan de laagste uitspattingen

overgeven. Is het wonder, dat de bevolking van zulke krijgslieden walgt? En dat zijn dan mannen, die zoo uit de hoogte op de Boeren neerzien! Nu, wij kunnen er van overtuigd zijn, dat de Britsche soldaten na dezen oorlog niet gering meer over de Boeren zullen denken; de Boeren weten hen waarlijk wel achting af te dwingen!

Britsch Beetsjoeanaland alsook West-Griqualand waren door de Boeren geannexeerd. Kuruman, de hoofstad van Beetsjoeanaland, halverwege Kimberley en Mafeking, werd door de Transvaalsch gezinde Boeren belegerd en juist op Nieuwjaarsdag kregen zij de stad in hun bezit. De bezetting, bestaande uit 120 man Kaapsche politie, werd gevankelijk naar Pretoria gevoerd.

Wij mogen wel zeggen, dat ook aan de westkust de Engelsche troepen machteloos zijn gemaakt. Gedurig hooren wij, dat er verkenningen worden gedaan, maar die verkenningen brengen in den toestand van lord Methuen geen verandering. Het is voor hem een groot geluk, dat zijn verbinding met de Aar nog niet is afgesneden. Indien de Boeren daartoe in staat mochten zijn dan zou Methuen waarlijk Pretoria nog bereiken, al zou het dan ook anders zijn, dan hij zich had voorgesteld. De „vliegende colonne” is vlegellam geslagen en heeft nu in dien toestand reeds weken achtereen doorgebracht, zonder zich weer te kunnen verheffen; Rhodes behoeft in Kimberley niet meer op haar te wachten.

III.

De strijd in Natal.

Natal zou het hoofdtooneel van den oorlog zijn. Wij weten hoe daar reeds menigen bloedigen strijd door de Boeren is gestreden, hoe daar de bodem met hun bloed en dat hunner vaderen is gedrenkt. Daar streden de Boeren tegen Dingaen, den wreeden koning der Zulu's, den moordenaar van vrouwen en kinderen; daar streden zij ook tegen de blanke indringers, die in dat land, het eigendom der Boeren, de Britsche vlag plantten. Wederom

trekken zij, nu onder generaal Joubert, opperbevelhebber der Transvaalsche troepen, over de grenzen dat schoone land binnen.

Den 12en Oct. trokken de Boeren uit het kamp te Vrijburg over de grenzen.

De Vrijstaatsche artillerie bezette den Van Reenen's-pas, waardoor de van Durban komende spoorweg loopt. De lijnen uit Transvaal en den Vrijstaat door den Van Reenen's-en den Langneks-pas, komen in Ladysmith samen, zoodat het bezit van die plaats voor de verdediging der Republieken van groote beteekenis is.

Den 7en October landde generaal White te Durban om het bevel over de Engelsche troepen in Natal op zich te nemen en vertrok onmiddellijk door naar Pietermaritzburg. Transportschepen met troepen werden te Durban ontscheept; alleen op 10 Oct. arriveerden 5 schepen met Engelsche soldaten. 't Werd hoog tijd voor de Boeren om daartegenover ook hunne maatregelen te nemen; iedere dag, bracht meer vijandelijke troepen in hunne nabijheid en tien kostelijke dagen, waarin de Engelschen maar steeds troepen hadden aangevoerd, waren al voorbij gegaan.

Bij Glencoe, waar een deel der Engelsche troepen onder generaal Symons de Boeren zou tegenhouden, had de eerste strijd plaats. De Boeren hadden vernomen dat ten noorden van Glencoe en Dundee zich een Engelsche strijdmacht had verschanst en wilden die strijdmacht in drie afdeelingen, samen 7000 man, aanvallen.

De eerste afdeeling onder Erasmus had Donderdag's den 19en halt gehouden te Hattingspruit, op den grooten weg tusschen Glencoe en Dannhausser. De tweede colonne onder Lucas Meyer, maakte een lange omtrekende beweging, langs Utrecht en Vrijheid, trok bij Landman's drift over de Ingagane-Rivier en vandaar naar Glencoe. De derde colonne bestond hoofdzakelijk uit Vrijstaatsche burgers, onder commandant Viljoen. Zij trokken van Waschbank langs den spoorweg ten zuiden van Glencoe. Op den morgen van Vrijdag 20 October stond Lucas Meyer met 700 man alleen tegenover de Britsche legermacht van omstreeks 5000 man. Erasmus was met zijn commando nog niet aanwezig en Viljoen bevond zich met zijne Vrijstaters nog ver in het Zuiden.

Vroeg in den morgen begon de strijd. De Boeren hadden hun stelling genomen op den top van een heuvelrug (Talana-heuvel) De Engelschen richtten hun geschut op hen en brachten eenige stukken der Boeren tot zwijgen. Nu werd een algemeene aanval op de positie der Boeren bevolen. De Engelsche infanterie rukte voorwaarts, de Iersche Fusiliers voorop, maar stond bloot aan het ontzettend geweervuur der Boeren, dat de vijandelijke soldaten wegmaaide. De Fusiliers en de Royal Rifles gelukte het den Talana-Heuvel te bestormen. De Boeren trokken terug, maar de gelederen der Engelschen waren zoo gedund, dat zij niet veel kwaad meer konden doen.

Negen uur werd er dien dag gestreden, toen Meijer, omdat zijn schietvoorraad opraaakte, een einde aan den strijd moest maken. Volgens opgave van de Boeren sneuvelden van de Engelschen in dien slag behalve generaal Symons 9 hoofdofficieren, 21 officieren, 121 onderofficieren en 600 man, terwijl zij 750 gewonden hadden. De Boeren maakten 243 soldaten en 9 officieren krijgsgevangen terwijl zij zelf 10 dooden en 25 gewonden hadden. Generaal Symons werd doodelijk gewond.

Dat de aftocht der Boeren in goede orde plaats had, wordt daardoor duidelijk bewezen, dat zij gelegenheid hadden, een escadron huzaren, dat afgezonden was om hen in den rug aan te vallen, te omsingelen en gevangen te nemen. De Engelschen vonden het raadzaam zich terug te trekken op Dundee.

De slag bij Glencoe werd eerst door de Engelschen als een schitterende overwinning voorgesteld, maar naarmate de waarheid aangaande dien strijd meer aan het licht kwam, bleek het, dat die zoogenaamde overwinning hen heel duur kwam te staan. Het was een van die overwinningen, zooals lord Methuen er later ook zou behalen en zooals andere Engelsche bevelhebbers er ook naar Londen hebben overgeseind. Men maakte er het volk blij mee, maar als de lijst der verliezen werd openbaar gemaakt, begreep men in Engeland toch ook wel, dat de zege nu niet zoo bij uitstek groot was en dat die zoogenaemde overwinningen vaak veel geleken op een nederlaag.

Na dezen strijd zou een droeve dag volgen. Generaal Jan Kock was opgedragen een stelling te nemen bij Waschbank, niet ver van Glencoe, aan den spoorweg

naar Ladysmith. Na daar te zijn aangekomen zond hij patrouilles uit om den spoorweg en de telegraaflijn zuidwaarts te vernielen. Het gelukte een patrouille om een trein met proviand, bestemd voor Ladysmith, te bemachtigen; meerdere treinen werden gewacht en generaal Kock, aan wien het nemen van den trein was gemeld, achtte de kans schoon om nog meer buit te halen, wellicht niet denkende, dat hij zijne mannen in gevaar bracht. Daarom trok hij met zijne kleine troepenmacht, bestaande uit 300 man uit Johannesburg en Fordsburg, 98 Hollanders en 60 Duitschers naar Elandslaagte en ging ten zuiden van die plaats een goedgekozen stelling aan den voet van een heuvel bezetten. Aan weerszijden waren kopjes waarop zij twee kanonnen hadden geplaatst.

Intusschen was ook de Britsche bezetting uit Ladysmith, vroeg des Zaterdag, onder generaal French naar Elandslaagte op marsch gegaan. Gepantserde treinen voerden Engelsche soldaten aan. De Boeren richtten hun vuur op die treinen maar konden het lossen niet tegengaan. Nu kwam ook de Britsche artillerie in stelling en bracht het geschut der Boeren tot zwijgen. Dit geschiedde tot drie maal toe, maar ook driemaal namen de Boeren hun plaats bij de kanonnen weer in en zonden de voortrukkende Engelschen granaten te gemoet. Een der beide kanonnen werd echter onbruikbaar. Nu kregen de Boeren het zwaar te verantwoorden. Tot driemaal toe deden de Britsche soldaten een aanval met de bajonet. De lanciers maakten een omtrekkende beweging en vielen de Boeren in den rug aan. De kleine maar dappere schaar hield tot het uiterste stand tegen een overmacht van 7000 Engelschen met 12 kanonnen.

Toen de Fordsburgers en Johannesburgers zagen, dat zij niet tegen de overmacht bestand waren, trokken zij spoedig weg, niettegenstaande generaal Kock riep: „Blijft toch menschen! Al mijn Hollanders zijn nog boven!”

De Hollanders en Duitschers wilden van geen wijken weten en konden eindelijk niet meer ontkomen aan den kring der vijanden. De Engelschen behaalden de overwinning 7000 man op nog geen 500 Boeren

De Boeren verloren in dien slag 105 gevangenen 41 dooden en 102 gewonden, terwijl de Engelschen 260 man verloren.

Het was in dezen strijd, dat de Engelsche lanciers zich niet hebben gedragen als menschen, maar minder dan wilde dieren. Een ooggetuige verhaalt daarvan:

„De charge der lanciers was zoo wild en woest, dat zij op hun weg de gewonden en op sterven liggenden met hun lansen afmaakten. Vluchtelingen werden achtervolgd, neergeschoten of neergeworpen en in plaats van gevangen genomen, met de lansen afgemaakt. Het was in één woord, een slachting! De wagen van het Roode Kruis werd met zeventig kogels doorboord. Men joeg de geneesheeren en verplegers bijeen en er werd naar hen geslagen, gestoken en geschoten onder den kreet van: Vervloekt zij het Roode Kruis!”

Bij Elandslaagte hebben de Engelschen levenden en dooden geplunderd. Een gewonde werd den vinger afgesneden om zich van zijnen ring meester te maken! Alles werd den gevangenen ontnomen en maar al te duidelijk bleek het, dat het ras van de hyena's der slagvelden nog niet is uitgestorven!

Generaal Kock lag gewond op het slagveld, werd van zijn geld en kleeren beroofd en moest in dien toestand den ganschen nacht blijven liggen en toen de Engelschen hem den volgenden dag opnamen en naar het hospitaal in Ladysmith brachten, stierf daar eenige dagen later de edele grijsaard, dien men gedurende den strijd zijn Bijbel zag lezen en die voor zijne mannen biddende was.

Onder de gevangen genomen officieren was ook luitenant Schiel, vroeger officier in Duitschen dienst, die zwaar gewond, met de overige gevangenen eerst naar Maritzburg en vervolgens naar Kaapstad werd gebracht, welk lot vele Hollanders met hem deelden.

Onder de mannen die bij Elangslaagte zijn gevallen, waren ook Dr. Coster en de Jonge, Secretaris van het Departement van Onderwijs; ook zij hebben getoond, dat zij zich met de Transvalers één gevoelden, met hen wilden overwinnen of sterven.

Dáár liet ook de jeugdige Jan Moora, nog vóór een paar jaar leerling der Groen van Prinsterer-school te Doetinchem, zijn leven voor zijn nieuw vaderland. Ook hij was uitgetrokken om dat vaderland, dat hem reeds lief was geworden, tegen den vijand te helpen verdedigen. Lang werd naar hem gezocht, totdat Prof. Molengraaf

hem eindelijk vond. Moederliefde had gezorgd, dat zijn naam voor hij ten strijde trok, voluit in de binnenzijde van een kleedingstuk te lezen was; zóó kwamen de diep-bedroefde ouders te weten, dat hun eenige zoon behoorde onder degenen, wier leven op dezen droeven dag zoo plotseling werd afgesneden.

J. E. Lepeltak Kieft, een Hollander uit Brummen, werd door een lancier gewond. Hij wierp zijn geweer weg, stak de handen op en gaf zich gevangen. Zijn revolver en patronenband gaf hij toen af, waarna hem bevolen werd voorwaarts te marcheeren en naar links te draaien.

Naar het oordeel van den Engelschen officier deed hij dat niet vlug genoeg en werd toen door dien officier van achteren met een revolver geschoten, zoodat hij den kogel tusschen de schouders en in de longen kreeg, waar hij bleef zitten. 's Avonds van dienzelfden dag is de jonge man in het hospitaal overleden, na zelf het gebeurde te hebben verhaald.

Een Londensch blad maakt een paar brieven openbaar van Engelschen, die bij Elandslaagte hebben gevochten, waaruit maar al te duidelijk blijkt, hoe daar werd gestreden. Zoo schreef een soldaat van het eerste regiment King's Royal Rifles na het gevecht aan een vriend:

„Ik moet de cavalerie loven, die den eind-aanval uitvoerde. Het was een groot, maar vreeselijk gevecht, toen deze ruiters zich met den sabel een weg door de Boeren houwen zag. Driemaal reden zij recht door de Boeren, houwende, slaande, hakkende Deze oorlog is wel afgrijselijk. Ik zag enkele Boeren, wier hoofd door de sabels van onze ruiters glad afgesneden was. Enkele Boeren waren in biddende houding gestorven. Velen, zeide mij een vriend van het vijfde regiment lanciers, wierpen de wapens weg, zoodra zij de lansen zagen schitteren, vouwden de handen over het hoofd en smeekten om genade.

„Men had ons bevolen niemand te sparen”, schrijft een lancier, die aan het moorden deelnam, „en ik kan u verzekeren, dat niemand gespaard werd. Den geheelen rit doorstaken wij hen met onze lansen, al staken zij ook de handen op en vielen op de knieën, genade smeekende.”

dag gebeuren zal. Al onze troepen zijn nu achter den berg, maar, zooals ik boven al zei, na een uur worden geen schoten meer gehoord; de Engelschen zijn omgetrokken en zullen ons van een anderen kant aanvallen. Alsnu krijgt het Hollandsche corps bevel, om de vlakke door, naar 't station Elandslaagte te rijden, daar er weer 2 gepantserde treinen vol Engelsche soldaten en kanonnen zijn aangekomen. Maar wat zal ons klein troepje ruiters tegen die 7000 man doen? Dan is het nog maar beter om terug te gaan; en spoedig zijn we op onze plaats van 's morgens terug. Alsnu komen onze transportwagens van Volksrust, die tot hertoe zijn achtergebleven, met onze bagage en levensmiddelen. Ze brengen ook de laatste brieven uit Pretoria mede; ook ik krijg nog een brief van U, en juist ben ik dezen aan 't lezen, of daar worden we opgeschrikt door kanonschoten. Ja, de Engelschen zijn daar en zullen ons aanvallen met onze 2 kanonnen en een troepje van 900 à 1000 man.

't Is omstreeks half 3 n.m. en natuurlijk weer in eens opzadelen en we rennen naar het Bergkopje, langs den kant waar de Engelschen zich nu hebben opgesteld. Vreeselijk laten zij hunne kanonnen onder ons werken. Mij, met nog 3 anderen van onze sectie, is de taak opgedragen om de paarden vast te houden, en we blijven onder aan den voet van het kopje, terwijl onze makkers met hunne roeren naar boven klimmen. Bij het 4de schot worden er 3 van mijne 8 paarden gedood, een bom vloog er midden in. Gelukkig blijf ik ongedeerd, maar nu vliegen de granaten zoo vreeselijk om en vlak over ons heen, dat ik 't hier met mijne makkers onmogelijk kan uithouden. Al die bommen vliegen over die hoogten heen, dus juist op de plaats, waar wij staan.

Zoo snel we kunnen, gaan we dus een weinig meer naar boven, tot op de plaats, waar de onzen liggen te schieten; maar de bommen vliegen nu nog sneller om ons heen. 't Is een ware kogelregen, en nog begrijp ik niet, dat er niet meer zijn getroffen geworden. De onzen, die tot hertoe niet veel hebben kunnen uitvoeren, krijgen nu beter kans, want de Rooineks komen nu nader om het kopje te bestormen.

Altijd nog duurt die kogelregen van bommen voort, doch tot hertoe richt hij 't meeste schade aan onder onze paar-

den. Van mijne 8 zijn er nog 3 over; die arme dieren zijn suf van 't schieten en ze loopen niet weg, dus bind ik ze aan elkaar en ga voor hen liggen schieten. Onze artillerie met hare 2 kanonnen doet wonderen, telkens schieten ze zonder ophouden; en toen de Engelschen ze genomen hadden, wilden ze niet gelooven, dat er slechts 2 waren.

Doch daar komen de Rooineks nader! 't Kanonvuur zwijgt nu, maar 't geweervuur van den vijand wordt nu vreeselijk. 't Zijn de Gordons-fusilliers en Highlanders, Engelsche keurtroepen. De kogels fluiten ons om de ooren, en velen der onzen vallen; vlak naast mij 2 van onze sectie. Akelig kermen zij, die nog niet dood zijn, maar dat hoort men nauwelijks; men heeft slechts één doel, zooveel vijanden te dooden als maar mogelijk is. O! als een mensch bloed heeft gezien, het bloed van zijn makkers en broeders, dan denkt hij alleen om wraak, hij vergeet het gevaar en de kogels, die elk oogenblik om hem heen vliegen. Ja, *dat* moet men hebben doorleefd om het te kunnen begrijpen. Hoewel er nu al bijna de helft van ons troepje gevallen is, houden wij toch nog stand, maar daar klinkt eensklaps het bevel van commandant J. Lombard om te retireeren; want de Engelschen zijn daar op geen 20 M. afstand van ons. Nu, terugtrekken, maar hoe? de meeste van onze paarden zijn dood of gewond, en juist ben ik onder aan den voet van den berg, als ik de Engelschen daar bovenop zie, terwijl zij victorie schreeuwen en hunne krijgsmuziek het overwinningslied speelt. Toen dacht ik dat mijn laatste uur geslagen was; 6000 man richtte een kogelregen op ons, uit zooveel repeteergeweren en nog 3 of 4 maxim-kanonnen en de kogels vliegen om ons als hagel uit een onweersbui. Daar zie ik nog een gezond paard loopen. Wat zal ik doen? Wel, te paard vluchten komt mij toch altijd nog beter voor dan te voet, en ik werp me nog steeds onder dien verschrikkelijken kogelregen op dit paard. Dan, 2 of 3 Meter verder, daar valt het arme dier dood, ik ben eenigszins duizelig van den val, doch, o wonder! nog niet gewond. Weer ga ik verder, nu eensklaps kruipend, dan weer rechtoplopend, tot ik aan een droge sloot kom, waar ik me inwerp. Nu ten minste vliegen die duizenden kogels over mij heen.

Maar hier blijven kan ik toch ook niet; ik kruip nu in

de lengte de sloot door, tot zij eindigt, en nu loop ik weer over klippen heen zoo hard mijne beenen mij dragen kunnen, altijd nog onder dit moorddadig vuur, tot ik in ons kamp van 's morgens terugkom. Hier is voor een oogenblik dat schrikkelijk vuur een weinig bedaard; daar staan nog eenige onopgezadelde paarden, en juist ben ik bezig om, natuurlijk in grooten haast, er een van op te zadelen, of daar hoor ik gekerm en gekreun onder een van onze wagens, ik hoor mijn naam roepen, ja 't is van onze sectie, zekere Recourt. Hij is in het been gewond, en smeekte me om hem toch mee te nemen. Wel, daar denk ik toch niet anders over, en nog zadel ik een ander paard op, hoewel het vuur weder zoo hevig wordt als twee minuten vroeger.

Hoogstwaarschijnlijk denken de Engelschen, dat zich nog menschen in ons kamp bevinden, en 't lijkt me, dat ze al hun geweren op dien kant gericht hebben, zóó fluiten de kogels. Dan, de paarden zijn opgezadeld, ik help mijn vriend op 't eene, spring zelf op 't andere, en nu zoo snel als de dieren ons dragen kunnen, weêr onder die vijandelijke kogels vandaan. Ik ren een paar meter vóór mijn makker, doch o, schrik! daar zie 'k hem neertuimelen. Zal ik doorrijden of terugkeeren? Het eerste is het veiligst, en misschien is hij nu toch al dood; maar neen, twee minuten geleden heb ik hem beloofd hem meê te nemen, en ik zal 't doen ook.

Dus weer terug; gelukkig niet voor niemendal. Alleen zijn paard is geschoten, doch door den val is zijn been opnieuw bezeerd, en vreeselijk bloedt het. Ik smeeek hem, zich toch stil te houden; 't helpt niet. Dan dreig ik hem, zoo hij niet ophoudt met kermen en schreeuwen, hem aan zijn lot over te laten, en dit helpt. Ik til hem nu op mijn paard, spring zelf vóór op 't dier, hij houdt me nu bij den rug vast; en nu vooruit. De avond valt en de kogels vliegen niet meer. En nu denkt ge, zijn wij gered? Maar wat is dat ginder in de verte voor een gedruisch en een geschreeuw? Zeker zijn 't nog vijanden. Nader komt de zwarte drom, ja 't zijn de lanciers, met hunne scherpe en moordende lansen. Ze schreeuwen maar aldoor: kill the beggers! (slaat de schurken dood.) O, nu zeker is ons laatste oogenblik daar.

Neen; 't is anders bij God besloten, het uur van mijn dood is er nog niet. Ik help R. van het paard, en nauwe-

lijks heb ik hem in 't hooge gras neergelegd, of daar rennen ze vloekend en schreeuwend langs ons heen. Of ze ons door de duisternis niet zagen, of dat ze ons voor een der hunnen hebben gehouden, hoe dan ook, wij zijn hun klauwen ontsnapt, en ruimer en vrijer ademen wij weer, als wij het geluid van hunne paarden in de verte hooren wegsterven. En daar sta ik nu met mijn gewonden vriend in den kouden, donkeren nacht; donker, want de maan is er nog niet. Hij begint weer vreeselijk te kermen, maar nu laat ik den armen kerel maar begaan; ik snijd hem met zijn zakmes de laars open, en hoe voorzichtig ik 't doe, toch schreeuwt hij het uit van pijn. Doch nu is de laars uit — verschrikkelijk, alles is bloed! — dan de kous, ja, daar is de wond. Hierom nu bind ik mijn zakdoek en til mijn vriend weer op 't paard, terwijl ik zelf er naast loop.

Waar nu heen? 't Is om wanhopig te worden; in ieder geval zitten wij nu midden in den vijand, en elk oogenblik kunnen wij worden ingepikt. Doch daar zien we in de verte een licht: daar maar op af! Halt! Werda! ja, 't is een Engelsche wachtpost. Ik zeg aan den schildwacht, dat ik een gewonde bij me heb, en nadat wij zijn ontwapend, wijst hij ons circa 20 meter verder de veldambulance. Ja, daar waait de vlag van het Roode Kruis, en we slaken een zucht van ware verlichting; vooral mijn lotgenoot.

Laatsgenoemde wordt hier dadelijk verbonden en ik krijg een ander baantje. Er is n.l. werk genoeg; tal van gewonden, ook van ons korps, zijn hier. Onwillekeurig blijf ik ontroerd en verslagen bij al die ellende stilstaan. Zie, daar liggen nog vier, vijf lijken. Hier een afgeschoten arm, daar een vaneengereten been, iets verder een verbrijzeld hoofd — alles akelig met bloed bevekt — doch daar op eens hoor ik zuchten en klagen. Een zacht gekerm brengt me tot mijn plicht terug, om n.l. niet met de dooden, maar met de levenden mij bezig te houden. Dan weder over al die akelig verminkte menschenlijken heengestapt — voorzichtig, uit eerbied voor de dooden! — tot aan de plaats waar 't gekerm van daan komt. Ach 't is een der onzen, een zekere Rummeling, bekend onder ons om zijne aardige grappen. De arme kerel heeft twee schoten, één in 't hoofd en één in den rug, maar toch leeft hij, hoewel zijne oogen gesloten zijn, en zijne tanden klapperen van de koorts. Ver-

beeld u, een heelen nacht heeft die man gelegen, in den kouden nachtwind, met die verschrikkelijke wonden en die vreeselijke pijnen. Ik til zijn hoofd op, en geef hem 2 of 3 maal uit zijn veldflesch. Goddank, hij slaat de oogen op. Maat, zucht hij, wat ben ik koud! Daar drie pas verder ligt een neergeschoten paard; spoedig gesp ik alles los; nu ten minste heb ik 2 warme dekens, en spreid die over R. uit. Weldra komen nu de anderen met de baar om hem naar den wagen te dragen; en zoo ben ik tot 's middags 4-uur bezig. Doch ik wil nu niet meer van die ellende schrijven, want dan zou ik wel een boek kunnen vullen."

Het moorden der lanciers bij Elandslaagte heeft een afdeeling der Boeren, met de nog overgebleven Hollanders en Duitschers, doen zweren, geen lancier te zullen sparen, wanneer die in hunne handen valt.

En wat is nu geschied? In een brief van 11 December uit het kamp bij Ladysmith wordt het volgende gemeld:

„Omtrent 14 dagen geleden deden de lanciers — datzelfde regiment — een uitval op de brandwacht der Boeren, zowat 25 man. Deze trekken achteruit, doch al vechten-de en houden de lanciers zodoende bezig. Een afdeeling Vrijstaters van generaal Prinsloo trekt achter de lanciers, 200 man van generaal Meijer's macht komt de brandwacht te hulp en nu worden de lanciers ingesloten, zoodat ontkomen onmogelijk is.

En van die 600 helden (?), die op 't slagveld de weerlooze gewonden durfden vermoorden, zijn er vijf mogen blijven leven en terug gestuurd naar Ladysmith om aan generaal White de boodschap te brengen, wat er van de rest geworden was. Ziedaar de geschiedenis der lanciers."

In den strijd bij Elandslaagte kwamen in het heetst van het Engelsche kanonvuur acht Boeren uit hun schuilplaats te voorschijn en openden koelbloedig hun vuur op de Engelsche ruitery, blijkbaar met het doel, om als mikpunten voor de granaten te dienen, terwijl hun makkers van stelling veranderden. Zeven hunner werden onmiddellijk gedood.

Dat is andere heldenmoed, dan de lanciers ten toon spreidden!

Deze strijd heeft vooral het Hollander-corps zware ver-

liezen gekost; de Hollanders hebben daar een schitterend bewijs gegeven, wat zij in de ure des gevaars voor Transvaal overhebben en het daar vergoten bloed zal gewis er veel toe bijdragen dat Transvaal en Nederland nog veel nauwer aan elkander worden verbonden.

De gevangenen van Elandslaagte werden eerst opgesloten te Ladysmith in nauwe cellen, kafferhokken, vuil en vuns, als gewone misdadigers; daarna werden ze naar Maritzburg vervoerd, waar het nog slechter was. Eindelijk kwamen ze te Durban in de stoomboot; uit het ruim waren juist paarden gelost; het was er vuil en vies; het krioelde van ongedierte

Toen hebben de ongelukkigen een reis gehad, die ze niet vergeten zullen; scheepsbesluit en wat cornetbeef was hun eenige provisie. Slecht was de behandeling; slecht het eten, slecht het verblijf, slecht de ligging, — alles slecht! — En toch schrijven de Engelsche bladen, dat de gevangenen hoogst tevreden waren, dat ze zoo uitstekend behandeld werden!

Een Engelsch officier te Durban, die even zijn neus in het ruim had gestoken, maakte nog de opmerking: „het lijkt net een slavenhol hier!” De Engelschen weten blijkbaar niet, wat het verschil is tusschen een krijgsgevangene en een misdadiger, tusschen iemand die een duren plicht te vervullen had en dien vervuld heeft en een schurk.

Neen, dan toonen de Boeren meer menscheijkheid te bezitten. De Engelsche krijgsgevangenen na den slag van Glencoe werden van Dannhauser per trein naar Pretoria overgebracht. Zij vulden tien overdekte goederenwagens; de officieren werden in eerste klasse rijtuigen vervoerd, de gewonden in een gereserveerde wagon.

Een groote menigte was aan het station te Pretoria, om de aankomst bij te wonen, maar er werd geen kreet gehoord. De gevangenen werden, toen zij uit den trein stapten, ontvangen met een stilte, die aan een begrafenis deed denken, en de grootste orde heerschte gedurende hun overbrenging naar de renbaan.

De gewonden kregen onmiddellijk een plaats in het hospitaal; de anderen zijn gekampeerd, waar vier jaar geleden de manschappen van Jameson werden ondergebracht. De officieren hebben hun eerewoord gegeven niet te ontvluchten, en daarop toestemming gekregen zich

tusschen het ingesloten gedeelte vrijelijk te bewegen. De mindere manschappen op de groote tribune.

De Engelschen kunnen dus ook hieraan weer een lesje nemen bij die „barbaarsche” Boeren!

Luitenant Kinahan, van de Irish King's Rifles, heeft uit Pretoria een brief aan zijn vrienden in Engeland gezonden, waarin hij schrijft:

„Alles wat gij in Engeland over de Boeren gelezen hebt, is onwaar. Zij gedragen zich op de liefderijkste manier tegenover de gewonden en gevangenen, en zij ontrieven zichzelf dikwijls, om aan het een of ander verzoek te voldoen. Wij lijden in geen enkel opzicht gebrek. Wij krijgen alles, van kleeren af tot een tandborstel toe, en men geeft ons sigaren en voedingsmiddelen van allerlei aard ten geschenke. Wij missen niets dan de vrijheid.”

Generaal Symons, in den strijd bij Dundee op 20 Oct, doodelijk gewond, werd vervangen door generaal Yule.

Deze liep gevaar, dat de Boeren, die onder Joubert met hunne hoofmacht naderden, hem geheel van generaal White's colonne te Ladysmith zouden afsnijden. De Boeren begonnen ook reeds op zijn kamp te schieten en Yule achtte het daarom raadzaam zoo spoedig mogelijk Dundee te verlaten. Zijn terugtocht had zoo haastig plaats, dat zijn geheele kampement, ammunitie, proviand, — alles den Boeren in handen viel. De Engelschen lieten 250 onbegraven dooden en 150 zwaar gewonden achter.

Er onstond in Dundee een ware paniek toen men vernam, dat de Boeren nabij waren. Sommige meer bezadigde menschen wilden nog overleggen, wat hun te doen stond, maar daar was geen denken aan. De menschen werden meegesleurd. Door den Helpmekaarpas bewoog zich in den stikdonkeren nacht onder plassenden regen een lange colonne vluchtelingen. Den 26en Oct. kwam Yule bij White te Ladysmith, na een ontzettend bangen tocht, dien de Engelschen nooit zullen vergeten, verkeerend in duizend angsten door de Boeren overvallen te zullen worden en indien de Boeren met de vlucht der Engelschen bekend waren geweest — zij hadden hen in den bergpas geheel kunnen vernietigen.

De generaals White en Yule hadden zich nu met elkaar vereenigd maar — toen White den toestand goed begon

in te zien, begreep hij, dat het zaak werd om te trachten zich een uitweg te banen.

Gesteund door generaal French trok hij 30 Oct. tegen de Boeren op. Hij achtte het noodig zijn linkervleugel, die op Nicholsonsnek was geposteerd, te versterken en zond daaraan een bergbatterij, een bataillon Iersche fusiliers en een bataillon van het Gloucester-regiment.

De bergbatterij viel al spoedig in handen der Boeren, wyl de muilezels verschrikten en met de batterij den Boeren tegemoet draafden. De Vrijstaters maakten een omtrekkende beweging, White's geheele linkervleugel werd afgedreven en de beide bataillons werden krijgsgevangen gemaakt. White moest terugtrekken met een verlies van omstreeks 400 dooden en gewonden en 1300 gevangenen.

Er wordt verhaald dat, in het gevecht te Modderspruit, de Winburgers een Britsch cavalerie-detachement toelieten op te rukken tot binnen driehonderd pas, alvorens vuur te openen. Toen de Mausers gesproken hadden, trokken er drie van den vijand terug. Toen rukte een ander detachement op en slechts één ontsnapte. Daarop liep het geheele bataillon storm, en de burgers schoten met zulk doodelijk effect, dat een muur van gedoode en gewonde paarden en ruiters opgeworpen werd, zoodat de achtersten verplicht waren terug te trekken.

Een der Kroonstadsche burgers zag een Engelsch officier op een afstand van 1500 yards telkens een kopje beklimmen om te verkennen. Hij vroeg verlof om het prachtige paard van den officier te halen, en kreeg permissie om dit op eigen verantwoordelijkheid te doen. Hij naderde voorzichtig en schoot den officier uit den zadel. Hij bemachtigde diens revolver, vatte het paard en keerde terug onder een hagel van dum-dums.

Na dit gevecht, als de slag bij Modderspruit bekend, was de kans om Ladysmith, zonder hulp van buiten, te verlaten, nu voor goed verspeeld. De stad was nu volkomen ingesloten, en met haar 10000 Engelschen en 40 stukken geschut. Yule had gemeend dat hij in veilige haven zou aanlanden, hij kreeg de deur achter zich op slot! Ladysmith deelde een gelijk lot met Mafeking en Kimberley.

Een Engelsch correspondent schrijft over de Boeren, na den strijd bij Modderspruit, waarin de colonne der Britten gevangen werd genomen, het volgende:

Na het gevecht toonden de Boeren groote vriendelijkheid tegenover de gewonden en niet-gewonden, en oogstten den hoogsten lof in. Zij haalden water voor onze gewonden, gaven hun dekens, vingen muilezels op voor hun hospitaalwagens. Sommigen vroegen naar de gordels, als een herinnering aan hun groote overwinning, maar toen gezegd werd, dat verscheidenen daarvan geld bevatten — in veel gevallen de soldij der manschappen — drongen zij niet langer op hun verzoek aan. Sommigen onzer lieten hun geld vallen, maar de Boeren wilden het niet aannemen. Slechts één man trachtte den hospitaalwagen leeg te halen, en dat was een Duitscher. De Boeren evenwel deden zulks niet.

Dat waren geen aangename berichten voor den Britschen opperbevelhebber Sir Redvers Buller, die juist in Kaapstad was aangekomen.

Aan de Wesikust stonden de zaken voor de Boeren slecht; in 't Noorden van de Kaapkolonie breidde de opstand zich al verder uit. Het district Boven-Tugela was door den Vrijstaat geannexeerd.

En maar steeds verder drongen de Boeren in Natal.

De Engelschen konden niet veel uitvoeren, maar moesten wachten op de versterkingen, die uit Engeland zouden aankomen; nieuwe legercorpsen werden gereed gemaakt; liet de *kwaliteit* der troepen soms ook heel wat te wenschen over — de *kwantiteit* moest dan maar des te grooter zijn. Want immers — Engeland *moest* overwinnen! 't Zou er toch al vreemd gaan uitzien als het machtige Albion niet in staat was zoo'n paar kleine Boeren-republiekjes de noodige tuchtiging toe te dienen. En daarom maar steeds nieuwe troepen over den Oceaan aangevoerd, tot het een onoverwinnelijk leger is! En daarom maar scheepsladingen met geschut en ammunitie, met paarden en muilezels — want de grootheid van Engeland staat op 't spel!

Maar met die schepen ging het ook al niet voorspoedig. Het oorlogschip „Rapidan” met 380 paarden aan boord, werd door een storm overvallen, waarbij 235 paarden omkwamen. Verschillende schepen, die volgden, hadden met allerlei tegenspoed te kampen. Den 10en November kwamen de eerste hulptroepen in de Kaap

aan; zij werden aanstonds doorgezonden naar Durban, want in Natal kregen de Engelschen het erg benauwd. In Pietermaritzburg, ja zelfs in Durban begon men te vreezen voor een bezoek van de Boeren. Weenen, ten oosten van Estcourt, was door Hans Botha bezet; de Bulwerbrug over de Toegela werd door hen vernield. Durban werd door de Engelschen reeds in staat van verdediging gebracht. Na aankomst der versterkingen zou generaal Hildyard de Engelschen te hulp komen. Estcourt zat erg in de benauwdheid, zoodat de komst van een Engelsch bataillon daar zeer welkom was. Hij zond den 15den November een gepantserde trein met 180 man ter verkenning naar Chieveley en de Boeren lieten den trein ongehinderd gaan. Bij het terugkeeren echter bleek het, dat zij groote rotsblokken op de rails hadden gelegd. Drie wagens vielen om en — daar vlogen de kogels op den trein. Twee officieren en 54 soldaten moesten zich aan de Boeren overgeven, die ook nog 1 kanon en 1 maxim buit maakten.

Generaal Hildyard was Estcourt binnen getrokken en liep groot gevaar ingesloten te worden, want de Boeren naderden van verschillende zijden. De Vrijstaters trokken op Pietermaritzburg aan, waar zij op de heuvelen stelling namen en generaal Clery beletten op te trekken; generaal Barton, die met 2000 man was gezonden om de Engelschen te Estcourt te helpen, werd daar vastgezet. Den 21en was de telegrafische gemeenschap tusschen Durban en Estcourt verbroken.

De Vrijstaters hadden stelling genomen op de heuvelen om Pietermaritzburg; 't begon er voor de Engelschen al heel donker uit te zien. Sir Buller, de opperbevelhebber, scheepte zich in naar Durban, waar hij den 25en November aankwam. Generaal Hildyard had nog een poging gedaan om zich door de Boeren heen te slaan, maar hij werd teruggedreven. Na aankomst van groote troepenmassa's vonden de bevelhebbers der Boeren het echter raadzaam hunne mannen meer naar het noorden van Natal terug te trekken, om zich te verschansen langs de Toegela. Trok Buller op tot ontzet van Ladysmith, en dit was toch de bedoeling, dan zouden zij hem aan de Toegela te woord staan. Den 26en November trok Hildyard noordwaarts naar Frere; Barton rukte op naar Estcourt

en de Boeren trokken naar Colenso, waar reeds schermselingen plaats vonden met de bereden troepen van Dundonald. Het Engelsche legerkamp werd opgeslagen te Frere, waar men in plaats van de vernielde spoorwegbrug een hulpbrug over de rivier maakte. Maar Buller had nog heel wat te regelen, vóór hij zoo ver was, dat hij de ingesloten stad ter hulp kon komen, hoezeer men daar ook naar zijne komst verlangde.

De stad kreeg het erg benauwd. Van 2—17 Nov. verloor White aan dooden en gewonden 860 man. Met de verliezen bij Modderspruit verloor hij in een paar weken ruim 2500 man. Het bombardement der Boeren werd gestadig onderhouden; 32 kanonnen stonden op de hoogten om Ladysmith, waaronder 3 groote Krup-kanonnen: *Lange Tom*, *Suzereiniteit* en *Stemrecht*.

Ook in de stad kreeg men te kampen met een vijand, die er zijne veroveringen maakte; er kwam typhus onder de troepen, wat bij een opeenhooping van zooveel menschen in een belegerde stad waarlijk niet te verwonderen is. Massa's doode paarden verspreidden een ondragelijken stank; bedorven levensmiddelen verergerden dit nog. Kwam de regentijd, dan zou de toestand nog gevaarlijker worden. Al heliographeerde White ook telkens: „Alles wel” het bleek duidelijk, dat het *welzijn* heel wat te wenschen overliet.

In den nacht van den 8en op den 9en December wist generaal Hunter met 800 Natalsche vrijwilligers en 100 man cavallerie de Boeren op Lombardskop, een der hoogten om de stad, te verrassen. Op die hoogte stond Lange Tom en het blijkt, dat de Boeren in dien nacht niet de noodige waakzaamheid hebben gehad. Dit stuk werd door de Engelschen onbruikbaar gemaakt, evenzoo een houwtser, terwijl zij een maxim-kanon veroverden. Dit wapenfeit was een zoete druppel in den bitteren beker. Overste Metcalf wilde dat voorbeeld volgen; met 500 man trok hij naar Surprisehill, wist daar een houwtser te vernielen, maar — de Boeren hadden hem een hinderlaag gelegd; bij zijn terugkeer verloor hij aan dooden en gewonden 56 man en 6 gevangenen; hij moest zijn stoutheid duur betalen!

Intusschen kwamen er maar steeds nieuwe troepenbezendingen; telkens werden nieuwe divisies ingescheept;

maar telkens hadden de schepen een of ander ongeluk. De „Ismore” leed schipbreuk bij St. Helena; 280 paarden, stukken geschut en ammunitie gingen verloren; een ander schip liep te Las Palmas aan den grond. 't Was of God de schepelingen daardoor wilde aankondigen, dat zij zich op tegenspoed hadden voor te bereiden, want zij zouden ook nog in anderen zin „schipbreuk” lijden.

Buller meende eindelijk gereed te zijn om zijn slag te kunnen slaan. Den 15en December zou hij trachten over de Toegela te komen. En dan . . . ja, dan was Ladysmith ontzet!

Dáar zag men trouwens reikhalzend uit naar Buller's komst, even als men in Engeland reikhalzend uitzag naar het bericht van Buller's aanstaande overwinning.

Na lang wachten ging Buller tot den aanval over. Hij zelf meldt in zijn telegram van Vrijdag 15 December uit het kamp te Chieveley het resultaat van dien aanval.

„Tot mijn leedwezen heb ik een ernstige nederlaag te melden. Ik trok uit met mijn geheele strijdmacht van het kamp bij Chieveley om 4 uur in den morgen. Er zijn twee doorwaadbare plaatsen in de Toegela, en het was mijn plan, door één daarvan mij een doortocht te banen. De driften zijn ongeveer twee mijlen van elkaar. Mijn bedoeling was, de eene of de andere te forceeren met één brigade, gesteund door de centrale brigade. Generaal Hart moest de linkerdrift aanvallen, generaal Hildyard den rechterdoortocht, terwijl generaal Lyttelton in het centrum den een of ander zou steunen.

„Vroeg op den dag zag ik, dat generaal Hart niet in staat zou zijn, de passage te forceeren, en ik zond hem bevel terug te trekken. Hij had evenwel met grooten moed aangevallen en zijn voorste bataillon leed zeer veel. Kolonel Brooke werd ernstig gewond.

„Ik gaf toen generaal Hildyard bevel om op te rukken, hetgeen hij ook deed, en zijn voorste regiment bezette het station Colenso en de huizen bij de brug.

„Op dat oogenblik vernam ik, hoe de geheele macht artillerie, die ik had gezonden om den aanval te steunen, nl. de 14e en de 66e batterij veldartillerie, en zes twaalfponders (snelvuurkanonnen der marine) tot dicht bij de rivier oprukten. Het bleek daar vol te zitten met vijanden, die eensklaps een moorddadig vuur openden van dichtbij,

waardoor alle paarden gedood werden, en de artilleristen waren gedwongen bij de kanonnen te blijven. Eenige wagenbespanningen vonden beschutting voor de troepen in een donga (uitgedroogde rivierbedding), en wanhopige pogingen werden gedaan om de veldstukken weg te brengen, maar . . . het vuur was te hevig. Slechts twee kanonnen werden gered.

„Daar het scheen, dat de troepen een doelwit voor de granaten zouden zijn, en zij hun leven opofferden bij de moedige poging om den doortocht te forceeren zonder steun van de artillerie, gaf ik aan de mannen bevel om terug te trekken, hetgeen zij in goede orde deden.

„Den geheelen dag bestookte een aanzienlijke vijandelijke macht mijn rechterflank, maar zij werd teruggehouden door de bereden manschappen onder lord Dundonald en een deel van generaal Bartons brigade. Het was een buitengewoon warme dag; de hitte was zeer afmattend voor de troepen, wier houding uitmuntend was.

Wij hebben 10 kanonnen in den steek gelaten en er één door granaatvuur verloren. Ik vrees, dat de verliezen van Hart's brigade zwaar zullen zijn, ofschoon ik hoop dat er naar verhouding niet veel ernstig gewonden zullen wezen. De 14e en 66e batterij hebben ook ernstige verliezen geleden.

„Wij zijn naar ons kamp te Chieveley teruggetrokken”.

Wat bittere teleurstelling voor de Engelschen!

Buller, de man opwien men zóózeer had gerekend, de opperbevelhebber des legers, de generaal met een militaire ervaring als maar weinigen hebben — hij, de groote generaal, door de Boeren geslagen . . . kon het mogelijk zijn? Het was maar al te waar. Te vroeg had men zich verheugd in het vooruitzicht der overwinning, die men verwachtte; vervlogen was ook weer deze hoop; Buller had een verpletterende nederlaag geleden!

Die dag kostte de Engelschen aan dooden, gewonden en krijgsgevangenen 65 officieren en ongeveer 1200 manschappen, terwijl de Boeren aan dooden en gewonden 30 man hadden verloren.

Zoo werd de 15e December voor de Boeren een dag van vreugd, die heerlijk voorafging aan den „Dingaans-

dag". Ja, 't was een week van triomfen! Drie schitterende overwinningen hadden zij op de Engelschen behaald, bij Magersfontein was Methuen zóó ontvangen, dat hij machteloos ter neder lag; bij Stormberg had Gatacre zijn hoofd deerlijk gestooten en daarop volgde de zege bij Colenso! Wat hadden de Boeren nieuwe stof om God te loven en te danken!

Toen de President het bericht van de overwinning bij Colenso ontving, zat Oom Paul als gewoonlijk onder de veranda van zijn huis zijn namiddag-koffie te drinken. Onmiddellijk moest hij het bericht aan zijne bezoekers medeelen. Dikke tranen rolden over zijn wangen. 't Waren tranen van blijdschap, die zich lucht gaf in deze kenmerkende woorden: „Dit was nie mense zen werk nie!”

Buller wenschte van het opperbevel te worden ontheven; in zijne plaats werd benoemd de 67 jarige veldmaarschalk lord Roberts, wiens 28 jarige zoon, luitenant in het leger, in den slag bij Colenso was gesneuveld; Lord Kitchener werd hem als chef van den staf toegevoegd.

Zoo moest ook Buller's grootheid daar ondergaan, even als zoo menig bevelhebber in Zuid-Afrika daar reeds het graf van zijn roem gevonden heeft.

Den 6en Januari had er weer een hevig gevecht plaats bij Ladysmith, waar volgens de Engelsche berichten de Boeren een aanval deden op Caesarskamp, zuid-westelijk van de stad, een der sterkste stellingen van White. Dit gevecht kostte de Engelschen 35 gesneuvelde en gewonde officieren; van de manschappen werden 135 gedood en 244 gekwetst; de Boeren hadden 4 dooden en 15 gewonden.

Buller's plan om bij Colenso zijn troepenmacht over de Toegela te brengen, was dus volkomen mislukt, en hij had geen moed om daar voor de tweede maal een poging te wagen. Hij had eenige weken noodig eer hij met zijn geslagen leger weer iets kon beginnen. Ook moest hij wachten op de komst van nieuwe hulptroepen.

De opperbevelhebber had zijn kamp naar Springfield verlegd en begon van daar westwaarts te trekken, blijkbaar met het doel om op een geschikte plaats over de Toegela te komen en denkende, dat de zaak dan gewonnen was. Op 16 en 17 Januari had werkelijk het zoo gewenschte feit van den overtocht plaats. Buller trok bij

Potgietersdrift over de Toegela. Vijf mijlen verder stroomopwaarts, bij Frichard's-drift gelukte het Warren aan de overzijde der rivier te komen; 30000 man stonden nu gereed om op te rukken. Nu dachten de Engelschen, dat de ontzetting van Ladysmith zoo goed als zeker was, maar — dan zou men zich eerst toch door de Boeren moeten heenslaan! Dezen hadden natuurlijk niet stil gezeten gedurende den tijd, dat Buller eigenlijk niets had kunnen doen, dan zijn leger te verplaatsen. Het voor de Boeren zoo gunstig terrein over de Toegela geeft hen uitnemende gelegenheid zich daar sterk te verschansen en blijkbaar hebben zij van die gelegenheid een goed gebruik gemaakt.

Generaal Warren zou het eerst optrekken. In een telegram van Buller heette het, dat hij „flinken voortgang” maakte, maar het terrein was zeer lastig en het was moeilijk te bepalen, hoeveel de Engelschen wel wonnen. De voorposten der Boeren maakten het hen intusschen lastig en brachten hen gevoelige verliezen toe. Zaterdag 20 Januari had het gevecht plaats bij Ventersspruit een rivier, die dicht bij den Spioenkop in de Toegela valt. Warren trachtte zich te vereenigen met de brigade van generaal Lyttellon, maar vond de wegen versperd, terwijl Lyttellon zelf ernstige verliezen leed. Zondags werd het gevecht hervat om zich los te maken uit de „half cirkelvormige omhelzing” der Boeren, maar 't was vergeefs, niettegenstaande generaal Hart de Engelschen te hulp kwam. Die strijd kostte de Engelschen zeker meer dan 300 dooden en gewonden. In het geheel hadden de Engelschen nadat zij over de rivier waren getrokken, al meer dan 700 man verloren.

Voor Warren was het nu zaak, alvorens verder te kunnen trekken, zich eerst meester te maken van een der hoofdversterkingen van de Boeren, den Spioenkop, door Warren den sleutel van hun stellingen genoemd. Had hij dien kop, dan meende hij alles gewonnen te hebben. In den nacht van Dinsdag 23 Januari gelukte het hem werkelijk den Spioenkop te nemen.

Om vier uur 's ochtends kwamen eenige burgers uit Vrijheid, die brandwacht hadden op de hoogste toppen van de Spioenkop-groep, het kamp binnenstormen met de tijding dat de kop verloren was; de Engelschen onder generaal Lyttelton waren 's nachts om half twee uitge-

trokken en om 3 uur kwamen zij, doodelijk vermoeid, op den top.

Versterkingen werden opgeroepen, maar gedurende eenigen tijd kon er niets gedaan worden, aangezien de kop in dichten mist gehuld was. Toen het tamelijk licht was geworden, begonnen de burgers uit Heidelberg en Carolina, die intusschen versterking gekregen hadden van hun commando's, den kop te beklimmen. Er zijn daar drie uitloopers, of liever vooruitspringende steilten, tegenover de stellingen, die de burgers beklommen, nadat zij hunne paarden onder de laagste rotswanden hadden achtergelaten. Toen begon het beklimmen van de berghellingen. Het bleek dat de Engelschen op den top de gelegenheid te baat genomen hadden om zich geducht te verschansen. Tusschen de loopgraven der Engelschen en de aanrukkende burgers bevond zich een open terrein, dat overgetrokken moest worden onder hevig vuur, niet alleen van geweren maar ook in den vorm van lyddietbommen en granaatkartetsen en granaten uit het veldgeschut.

Intusschen hadden twee afdeelingen der burgers de twee andere uitloopers beklommen, gesteund door geschutvuur van het zware Krupp-kanon van den Vrijstaat, van een Creusot-kanon en een maxim. De Engelschen beproefden een bajonetaanval, maar hun infanterie werd neergemaaid als met een zeis. Het vuren hield aan en bleef even hevig, de insluitende troepen burgers kwamen stap voor stap vooruit, totdat om twee uur een witte vlag werd geheschen en 150 Engelschen in de eerste loopgraven zich overgaven. Zij werden als gevangenen naar het hoofdlager gezonden.

De Engelsche infanterie bewoog zich intusschen naar twee kopjes ten oosten van den Spioenkop, met het doel, de toppen van deze hoogten te bereiken en aldus de burgers om te trekken die de loopgraven aanvielen. Velen werden neergeschoten op de toppen, maar zoo talrijk waren de Engelschen, dat de aldus gevormde gapingen als van zelf weer werden aangevuld. Tegen het vallen van den avond bereikten zij den top van het tweede kopje. Maar verder kwamen zij niet. De maxims spuwden een hagel van kogels van weerszijden en een muur van vuur hield de Engelschen in het centrum terug.

Toen weken zij langzaam terug, en verdwenen, de positie prijsgevend.

In een beschrijving van dezen slag zegt een Engelsch correspondent:

„De Engelschen waren 8 uur lang aan het moordend vuur der Boeren blootgesteld. Dat deel van den Spioenkop, waar de Engelschen waren, leek een hel op aarde. Soms ontploften 16 welgerichte granaten van de Boeren tegelijkertijd op onze soldaten. Het Lancashire regiment werd totaal vernietigd; 300 werden gedood, 300 gewond en 200 door de Boeren gevangen genomen.

Niet zonder reden beschouwen sommigen in Engeland deze nederlaag als de ergste van den geheelen veldtocht.

De Engelsche gevangenen spreken met grooten lof van de dapperheid der burgers, die, zonder dekking te zoeken, den rand van den bergkam overgingen onder het vuur van de Dublin Fusiliers, die zelf in loopgraven gedekt waren. De burgers stormden de loopgraven in, roepende: „Handen op! Wapens neer!” Toch werd de tegenstand nog eenigen tijd voortgezet. Maar eindelijk hadden de Dublin Fusiliers en de Light Horse (koloniale vrijwilligers) er genoeg van, zij staken hun armen op en renden uit de loopgraven. Het geschut van de Boeren werd op bewonderenswaardige wijze bediend. De granaten barstten met verbazende juistheid, en van drie kanten kwam een hagelbui van kogels over den vijand.

De tocht over de Toegela heeft Buller 67 officieren en minstens 2000 manschappen gekost. De Boeren hadden bij den Spioenkop 53 dooden en 120 gewonden. „Ook wij,” zegt een bericht uit het Boerenkamp, „verloren waardevolle levens.”

Generaal Woodgate was zwaar gewond en kapitein Thornycroft, die hem in het commando opvolgde, besloot in den nacht van den 24en uit zijne stellingen terug te trekken. Buller zag in, dat een tweede aanval nutteloos zou zijn; hij zag geen kans om zich door de rechterflank der Boeren heen te slaan en besloot daarom zijne troepen weer ten zuiden van de Toegela te brengen. Dit was den 27 Januari 's morgens om 8 uur geschied.

Groot was de vreugde in Londen, toen het bericht kwam: „De Spioenkop is genomen!” Maar — hoe spoedig volgde een bittere teleurstelling. De Engelsche regeering heeft

dan blijkbaar ook lang gewacht, eer zij het tweede deel van het bericht aangaande den Spioenkop durfde bekend maken.

„Van terugkeeren is geen sprake” had Buller na den overtocht in een dagorder tegen de troepen gezegd; „wij gaan nu onze broeders in Ladysmith verlossen.”

Drie dagen later staat hij weer aan de andere zijde der rivier, smadelijk teruggeworpen door de Boeren, na hem eerst zeer groote verliezen te hebben toegebracht!

Daar staat het Engelsche leger nu, wij mogen gerust zeggen, gedemoraliseerd, nog verder van Ladysmith dan voor den slag bij Colenso (15 Dec.) De lust om over de Toegela te trekken, zal bij hem nu vooreerst wel verdwenen zijn. 't Is alsof het verderf de Britsche bevelhebbers en soldaten op den voet volgt.

De vraag is: Wat zal Buller nu doen? Zullen zijne troepen nog met tienduizenden worden versterkt en zal hij dan voor de derde maal zijn heil aan de overzijde der Toegela trachten te zoeken? Of, zal hij zijne troepen terugtrekken, om op een andere plaats zijn geluk te beproeven? Aan den Commandant van 2 transportschepen met artillerie en cavallerie, van Kaapstad naar Durban gezonden, is bevolen dadelijk terug te keeren; dit doet een rechtstreekschen aanval op den Vrijstaat veronderstellen. Waar de vijand ook moge trekken, hij zal de Boeren en Vrijstaters op hun post vinden. Veel zal er natuurlijk afhangen van den toestand in Ladysmith. White's leger lijdt voortdurend verliezen, die de Boeren hem toebrengen en ook door de heerschende ziekten. Ook voor hem is de hoop op verlossing uit zijn kerker telkens en telkens weer vervlogen. Tijdens den slag bij Colenso stonden zijne regimenten gereed om hunne bevrijders een blijden intocht te bereiden, maar de troepen konden ongetroost terugkeeren. Waarlijk, hun geduld wordt wel op de proef gesteld!

De tijd zal ons moeten leeren, hoe lang de stad het nog kan uithouden. Hebben de Boeren, naar gemeld wordt, plan om de Kliprivier eenige mijlen beneden de stad af te dammen en alzoo in de stad een overstrooming te bewerken, dan zou een nieuwe vijand voor de ingesloten bezetting hoogst gevaarlijk kunnen worden en hen uit hunne verschansingen kunnen drijven. Zoo zou voor de bezetting de toestand niet meer houdbaar zijn.

Valt echter de stad, dan zal men de bezetting den lof toch niet kunnen onthouden, dat zij het beleg manmoedig heeft doorstaan en zich niet, dan door bangen nood gedwongen, aan de dappere belegeraars heeft overgegeven.

IV.

De strijd in 't noorden der Kaapkolonie.

In den oorlog tegen Engeland hebben de verbonden Republieken van den beginne af het groote voordeel gehad, dat de strijd op vijandelijken bodem is gestreden. Noch Transvaal, noch de Vrijstaat, hebben tot hertoe de Engelsche soldaten in hun gebied gehad. De te veld staande oogst, dit jaar zoo bijzonder rijk, kon rijpen en worden binnen gehaald; de velden werden niet vertrappt; de woningen niet verwoest, terwijl over de grenzen, in het Britsche gebied, de oorlogsfakkels zijne ontzettende verwoestingen aanrichtte.

Voor de Vrijstaters vooral was het van groote beteekenis om een stelling te bezetten, die voor verdediging beter geschikt was dan het zuidelijk deel hunner Republiek. Bovendien zou de verschijning der Vrijstaters in de Kaapkolonie de Kaapsche Boeren, die hunne burenen gunstig gezind waren, des te eer doen besluiten om openlijk de zijde der beide Republieken te kiezen en hen in den strijd als broeders bij te staan. Het is toch bekend, dat er onder de Kaapsche Boeren zeer velen zijn, die zich hartelijk verblijden in de overwinningen der Transvalers en Vrijstaters, maar niet allen hebben nog den moed om in 't openbaar partij te kiezen voor hunne stambroeders.

Wel mag men aannemen, dat reeds duizenden hunner mede zijn uitgetrokken in den strijd tegen de Engelschen, en de opstand heeft daar zeer zeker veel grooter omvang genomen, dan ons nu nog bekend is. Maar — velen wor-

den nog teruggehouden door de vrees voor wraak, welke Engeland misschien zou kunnen nemen. Iedere nederlaag der Engelschen bezorgt de Republieken meer aanhang en meer steun in de Kaap.

Hadden de Hollandsche Boeren in de Kaapkolonie allen den moed om als één man de partij hunner broeders te kiezen — 't zou spoedig met Engeland's macht in Zuid-Afrika gedaan zijn en de tijd zou er door verhaast worden, dat de Britsche vlag voor goed uit Zuid-Afrika werd verbannen.

't Is te begrijpen, dat de Vrijstaters in 't noorden van de Kaap veel vrienden vonden en zij op de meeste plaatsen met open armen werden ontvangen. Dat deel des lands bood hen eene voor verdediging uitnemend geschikte stelling aan. Er loopt daar een heuvelenreeks van Dordrecht over Stormberg naar Nauwpoort en verder westelijk over Richmond naar Victoria-West. Verschillende plaatsen werden achtereenvolgens bezet. Tusschen 10 en 18 November namen de Boeren Ventersstad, Aliwal North, Stormberg, Burgersdorp, Colesberg en Jamestown.

De zaken begonnen dus ook daar voor de Engelschen kwaad te staan. Buller moest trachten de Vrijstaters in hun zegevierenden tocht te stuiten en hen zoo mogelijk terug te drijven.

Te dien einde werd generaal Gatacre naar Queenstown gezonden, waar een groot Engelsch garnizoen lag.

Hij moest in verbinding blijven met de troepen van generaal French, aan de Aar, wien de taak was opgedragen om noordwaarts den noodigen steun aan generaal Methuen te verleen en ook Gatacre de helpende hand te bieden. French heeft een middel weten te vinden om uit Natal, waar wij hem eerst aantroffen, aan de handen der Boeren te ontkomen. Vermoedelijk heeft een trein, die gewonden van Ladysmith vervoerde, hem daartoe gelegenheid gegeven.

Methuen zou noordwaarts trekken om Kimberley te ontzetten en het drietal bevelhebbers zou dan gezamenlijk de wandeling maken naar Bloemfontein, de hoofdstad van den Oranje-Vrijstaat en van daar naar Pretoria. 't Plan was heel mooi, trouwens van lord Methuen wordt ook verhaald, dat hij bij zijn komst zijn koffers maar vast naar Pretoria had laten adresseeren; is dit zoo, dan staan de koffers daar lang op hem te wachten.

Maar — de Vrijstaters waren het niet met hem eens en vele Kaapsche Boeren evenmin.

Dordrecht werd door Kapenaars bezet en tot Vrijstaatsch grondgebied geproclameerd. Met uitzondering van Nauwpoort, dat door generaal French was bezet, was nu de geheele heuvelstelling in handen van de Boeren. De behaalde voordeelen hadden grooten invloed op de houding der Kapenaars, van wie er zich steeds meer bij de Boeren voegden. 70 Kaapsche Boeren bemachtigden het tuighuis te Barkley, waar zij 300 geweren en 4000 stellen patronen buit maakten.

Den 26en November werd Stormberg door de Boeren bezet.

Gatacre had zijn hoofdkwartier verlegd naar Molteno, dicht bij Stormberg; hij had een troepenmacht van 5500 man en wilde beproeven de Boeren uit Stormberg te verdrijven.

In den nacht van Zaterdag 9 op Zondag 10 December trok hij met ruim 3000 man op. Naar hij meldde, werd hij misleid door een gids, die blijkbaar niet genoegzaam met den weg bekend was, en kwam hij veel te laat en op een geheel verkeerd punt aan. Dezer dagen bleek echter, dat die gids geen schuld heeft gehad, maar hij door Gatacre werd gebruikt om zich door hem te verontschuldigen. Hij bevond zich met zijn mannen in een soort bekken toen plotseling door de Boeren, aanvankelijk slechts 300 man sterk, van de omliggende kopjes een moorddadig geweervuur op zijne troepen werd gericht. De voorhoede, uit Ieren bestaande, moest wijken. Wijn de Boeren versterkingen kregen, die de Engelschen den terugweg konden afsnijden, zond Gatacre deze troepen een paar regimenten te gemoet, die echter grootendeels gevangen werden genomen.

Een soldaat uit generaal Gatacre's kamp, schrijft aangaande deze nederlaag bij Stormberg:

„Ik schrijf u nadat ik dertig uur geloopen en gevochten heb. Wij verloren den slag en werden teruggedreven. Het was een tweede Majoeba. Na een geforceerden marsch naar Stormberg, openden de Boeren, tot onze verrassing, het vuur van de heuvels. Zij maaiden ons weg als gras. Toen

wij trachten de heuvels te beklimmen, vielen onze mannen onophoudelijk. Ons regiment — de Northumberland-Fusiliers — verloor 380 man en de „Rifles” 491. Wij hadden geen tijd om de gewonden weg te halen. Wij moesten vechtend wijken, en we waren zwak en afgemat na dertig uur strijden. Wij moesten om ons leven loopen, teneinde dekking te vinden, want de Boeren bestormden ons met kogels, toen we de heuvels afliepen. De generaal hilde als een kind en riep: Mijn God, wend Uw oogen niet af van mijn arme mannen!”

Officieel werd uit Pretoria gemeld, dat er 672 man gevangen waren genomen. Die nachtelijke tocht kwam Gatacre dus al heel duur te staan. De Boeren hadden 5 dooden en 16 gewonden en kwamen ook nog in het bezit van 3 kanonnen en 2 ammunitie-wagens, die de vijand niet had kunnen redden.

Generaal Gatacre verlegde nu zijn hoofdkwartier van Molteno eerst naar Bushmanshoek en toen nog verder terugtrekkende naar Sterkstream.

Ook deze nederlaag had voor de Engelschen zeer ernstige gevolgen, daar toch de geheele Kaapkolonie ten noorden van Queenstown in opstand kwam; ongeveer 9000 Kapenaars hadden zich toen reeds bij de Boeren aangesloten.

Den 13en December deden de Boeren een poging om Nauwpoort in hunne macht te krijgen; dit gelukte hun echter niet. French wist Nauwpoort te houden; de Boeren moesten met eenige verliezen terugtrekken, maar wisten French spoedig daarop te verdrijven van den Vaalkop, een der belangrijkste verdedigingspunten bij Nauwpoort. Dit had ten gevolge, dat French, zich daar niet langer veilig rekende, zijn hoofdkwartier verplaatste naar Arundel.

De Boeren weten hem ook daar machteloos te maken, want French kan weinig anders melden, dan dat hij verkenningen doet en na zulk een „welgeslaagde verkenning” weer naar zijne stellingen trekt. Maar, dan gebeurt het wel eens, dat er van zijne mannen achter blijven, die te dicht bij de Boeren komen en óf door de Mausers vallen, óf naar Pretoria worden gezonden.

Zoo ging het ook op 6 Januari.

Den vorigen avond had French vier compagnieën van

et eerste Suffolk-regiment uitgezonden, nu blijkbaar niet om een verkenning te doen, maar om in de duisternis van den nacht de Boeren in hunne stellingen rondom Colesberg te overvallen. Zooals het al menigmaal is gebeurd, ging het ook hier weer. In plaats dat de Engelschen de Boeren zouden verrassen, werd de zaak weer omgekeerd. Vóór de Britsche soldaten er op bedacht waren, hadden de Boeren hunne geweren reeds op hen gericht, waardoor de compagnieën al ontzettend werden gedund. Overste Watson gaf bevel tot een stormaanval, maar werd zelf doodelijk gekwetst. Naar French berichtte gaf „de vijand bevel tot den terugtocht.” 't Is de vraag, of de Boeren dit bevel gaven met de trompet of met de Mausers. Die nog konden, redden zich met de vlucht, maar 117 mannen van het Suffolk-regiment werden door de Boeren omsingeld en gevangen genomen, terwijl French daarboven nog 26 dooden en 45 gewonden had.

Meerdere pogingen hebben de Engelschen gedaan om de stellingen der Boeren bij Colesberg te nemen, maar de Boeren onder de la Rey en Schoenman drijven hen telkens terug.

Den 1en Februari bezette generaal Kelly Theebus, gelegen tusschen de stellingen van French en Gatacre. De Engelschen vormen met hunne troepen nu een keten loopende van Modderrivier en Oranjerivier over de Aar, Rensburg, Theebus tot Sterkstroom waar zich Gatacre bevindt. Het terrein ten noorden van dezen kring is zeer bergachtig en zal zonder twijfel door de Boeren tot het uiterste worden verdedigd. Immers, gelukte het den Engelschen door deze stellingen heen te breken, dan zou de kans om in den Vrijstaat te komen, zeer vermeerderen. Niet onmogelijk is het dat de Engelschen, na eerst hunne troepen aan de Aar te hebben samengebracht, met een zeer groot leger zullen trachten in het zuiden van den Vrijstaat te dringen. Tot nog toe hebben de Boeren hun stellingen ook in 't noorden der Kaapkolonie weten te behouden en wij mogen veilig vertrouwen, dat zij zich den tijd ten nutte zullen maken om den weg naar den Vrijstaat zoo goed mogelijk te versperren.

De toestand voor de Engelschen in de Kaap is ongunstig. De bevolking is hen vijandig. De regeering is daarvan zóó overtuigd, dat zij in den omtrek van Sterkstroom

het verkeer van de bevolking met de Boeren verbod. Geen mensch mocht zich ook niet voor een oogenblik uit de plaats zijner inwoning, zelfs niet van zijn huis verwijderen, zonder verlof van een militaire autoriteit en dat verlof werd alleen Zondags gegeven. Zoo moeten alle middelen worden aangewend om de Kaapsche boeren buiten den invloed hunner Transvaalsche en Vrijstaatsche broeders te houden. 't Is een bewijs, dat de Engelsche regeering zich daar zwak gevoelt. Engeland vreest voor de Kapenaars en — geen wonder! De Hollandsche boeren vormen het overwegend element in de Kaapkolonie; met de Transvalers en Vrijstaters zijn zij zonen uit één huisgezin. Als zij den moed hebben zich als één man bij hunne broeders te voegen, dan zal Engeland, nog meer dan thans reeds geschiedt, ervaren, dat ook in Zuid-Afrika de spreuk onzer vaderen waar is:

„Eendracht maakt macht.”

V.

Een blik op de strijdende partijen.

Vier maanden heeft deze gruwelijke oorlog nu reeds geduurd en het einde is nog op verre na niet te zien. Engeland heeft een groot deel van het aanzien, dat het in de wereld had, verloren; de zwakke zijde van het machtig Albion is duidelijk aan den dag gekomen. De verhouding tusschen dat rijk en de andere mogendheden is er niet gunstiger op geworden. De stemming in den Duitschen Rijksdag, zooals die geopenbaard werd bij de behandeling der zaak betreffende het leggen van beslag op Duitsche schepen, o.a. de General, de Herzog en de Bundesrath; de moties aangenomen door verschillende gemeenteraden in Frankrijk, ook door den gemeenteraad van Parijs, waarin warme sympathie voor de Boeren wordt betuigd; de belang-

stelling in Oostenrijk en Rusland ten gunste der Boeren betoond; de volksvergaderingen, zooals die in verschillende groote Amerikaansche steden werden gehouden en waarin duizenden burgers van hunne beste wenschen voor de Boeren getuigenis gaven, — dat alles heeft genoeg doen zien, hoe het met de vriendschappelijke betrekkingen tusschen Engeland en de andere mogendheden staat. De nederlagen doen millioenen juichen. „Wij zijn hier zoo blij” zoo werd onlangs uit een der grootste Duitsche handelssteden na een overwinning der Boeren gemeld — „alsof de zege ons eigen volk gold.” Overal worden giften voor de Boeren ingezameld; in New York werd op één avond in een vergadering voor dat doel 5000 dollar bijeengebracht. Ook de verschillende ambulances, die werden uitgezonden, zijn een bewijs, dat velen zich gedrongen gevoelen om het lot der gewonde Boeren te verzachten. Gelukkig, dat die ambulances tot nog toe hun werk gemakkelijk afkonden en dokters en verpleegsters — gelukkig! — naar hun zin te weinig te doen hebben. De Engelsche geneesheeren hebben wat meer te doen; een hunner meldde voor eenigen tijd, dat hij 36 uur onafgebroken bezig was geweest, om gekwetsten hulp te verleen.

Al is het getal der gesneuvelden onder de Transvalers en Vrijstaters klein — naar berekening zijn er nu nog niet meer dan 300 dooden — toch is dit al een smartelijk verlies, als wij in aanmerking nemen, dat onder hen vele vaders uit gezinnen zijn, die vrouwen en kinderen onverzorgd moesten achterlaten. Wij kunnen zoo begrijpen, dat de bevelhebbers der Boeren zuinig zijn met hunne mannen. Ware dit niet zoo, dan zouden Mafeking, Kimberley en Ladysmith al lang bestormd en zeker genomen zijn. Maar de bevelhebbers sparen hunne mannen en daarom wachten zij zich voor eene bestorming, tenzij de nood hen daartoe dringt.

Toen de Boeren ten strijde trokken, bestond er zorg over de houding, die de Kaffers zouden aannemen. Vrouwen en kinderen bleven achter en wee hen, indien de Kafferstammen van de afwezigheid der mannen gebruik maakten om invallen in de Republieken te doen. Het leven der achtergeblevenen zou niet veilig zijn; de Boeren weten bij ervaring hoe moordzuchtig die Kaffers zijn, als

de band, die hen in toom houdt, verbroken is. Ook bestond er, en niet ten onrechte, vrees, dat de Engelschen de zwarte bevolking tegen de Boeren en Vrijstaters zou opzetten en de ervaring heeft het geleerd, tot welke gruwelijke tooneelen dat aanleiding kon geven.

Op Zaterdag 25 Nov. deden de Kaffers van Linchwe onder hun hoofd Khama een verraderlijken aanval op een boerenlager te Derdepoort, aan de noordwestelijke grens van Transvaal; zij waren gewapend met een maxim-kanon en werden aangevoerd door *Engelsche officieren*.

Zes politie-agenten werden in hun woningen vermoord, ook een vrouw uit de familie van Commandant Richardt en een photograaf. De lijken werden afzichtelijk verminkt.

De Kaffers werden door de Engelschen tot den aanval gedwongen; 17 vrouwen en kinderen werden meegevoerd en door de Engelsche soldaten op de liederlijkste wijze mishandeld. Wel werden zij weer in vrijheid gesteld, maar eerst na ontzetting te hebben geleden. Ook deze wandaad komt geheel voor rekening der Engelschen.

Overigens hebben zich de Kaffers over het geheel rustig gehouden. Men vreesde voor de Basoeto's, doch tot nog toe is niet gebleken, dat zij eenig plan hebben om invallen in het gebied der Boeren te doen. De menigte Kaffers in de groote steden als Pretoria en Johannesburg heeft men bij den aanvang van den oorlog weggezonden.

Johannesburg, dat 100000 inwoners telde, heeft er nu nog 5000. Ook duizenden Engelschen hebben voor het uitbreken van den oorlog de stad verlaten.

Voor wij ons overzicht eindigen, willen wij nog op een en ander wijzen, dat in dezen merkwaardigen strijd van verschillende zijden is opgemerkt en dat waard is meer algemeen bekend te worden.

In de „overwinnings-bulletins” der Engelsche bevelhebbers heet het telkens, dat „de Boeren uit hunne stellingen zijn verdreven” en indien men afging op den indruk, dien zulke berichten maken, zou men moeten denken, dat de Boeren telkens weer zware nederlagen lijden. Maar het feit, dat de Engelsche soldaten thans overal vast zitten, bewijst wel, wat die „overwinningen” hebben beteekend. De Boeren houden er van, om door een terug-

trekkende beweging den vijand te lokken, ten einde hem verliezen te kunnen toebrengen. En gedurig loopt de vijand in den val, wat niet pleit voor zijn snuggerheid.

Wanneer men, zoo schrijft een Duitsch blad, nagaat hoe de Boeren vechten op het heuvelachtig terrein rondom Ladysmith, dan kan men begrijpen hoe het komt, dat de Engelsche troepen regelmatig de stellingen der Boeren nemen, maar even regelmatig worden teruggeslagen. De Boeren bezetten een vooruitgeschoven post en verlokken den vijand tot een gevecht, dat oogenschijnlijk voor hem goede kansen op succes oplevert. De Engelschen laten niet na, het vuur, dat door den vijand is geopend, te beantwoorden, en brengen dan geregeld na enkele schoten de batterijen der boeren tot zwijgen.

In werkelijkheid is dit de eerste tactische manoeuvre der Boeren. Deze zijn in de eerste plaats veelspaarzamer met hun ammunitie dan de Engelschen; reeds in hun prille jeugd wordt hen ingeprent, dat een kogel, die niet raak is, een onherstelbaar verlies beteekent, en vandaar dat de Boer in den regel niet schiet, of hij moet kans hebben te raken. Bovendien is het den Boeren er volstrekt niet om te doen, de vooruitgeschoven stelling te behouden. Zij ont-ruimen deze zoodra de Engelschen haar onder vuur nemen, en kunnen dit, dank zij het sterk golvend terrein, doen zonder dat de Engelschen het bemerken. In de stelling laten zij eenige scherpschutters achter, die den vijand maskeeren. De vooruitgeschoven post is het centrum van een halvemaanvormige linie, wier vleugels zorgvuldig bedekt worden gehouden.

De schutters op dien post nu houden stand, totdat de Britsche troepen tot den stormaanval overgaan. Zij vertoonen zich slechts als de aanvaller een sprong voorwaarts doet, en trekt een hunner den haan van zijn geweer af, dan is er een vijand minder te bestrijden. De Engelschen bestormen nu zegevierend de helling en zien, boven gekomen, den vijand wijken. Dit is alleen het vijandelijk centrum; de vleugels blijven onzichtbaar. In den roes der overwinning worden detachementen ter vervolging afgezonden; de vijand wijkt steeds meer, totdat de vervolgers zich bevinden in het midden van den halven cirkel, gevormd door het wijkende centrum en de verborgen flanken. Thans is de tijd voor de Boeren gekomen:

de flanken sluiten zich samen; het centrum staakt den terugtocht en de vervolgers zijn ingesloten en afgesneden. Zij moeten vechten totdat hun ammunitie op is en zich dan overgeven. Ook nu blijven de Boeren nog even voorzichtigt; zij geven zich niet bloot, en elk van hun schoten is raak.

Zoo is het gegaan in Glencoe, waar de achtervolgende huzaren in den val liepen; zoo werden de twee Britsche batailljons en de bergbatterij bij Ladysmith verrast.

Deze vechtwijze verzekert den Boeren niet op eens eene beslissende overwinning, maar zij mat hun vijand sterk af, zij demoraliseert zijn troepen, zij kost hem tal van manschappen, en — de verliezen der Boeren zijn onbeteekenend.

Daarbij heeft de vijand in generaal Joubert blijkbaar met een militair begaafden tegenstander te rekenen. Slim en terughoudend, nooit overhaastend, altijd er op bedacht den troep bijeen te houden, en de nog verwijderde mannen samen te trekken, eer hij een beslissenden slag waagt, zal deze man inderdaad aan de Rooibaatjes nog menige moeielijkheid kunnen bereiden, vóór de Engelsche vlag in Pretoria wappert. Met bewonderenswaardige rust neemt hij het door de overhaasting van commandant Meyer verijdelde plan, om het garnizoen van Glencoe onschadelijk te maken, weder op, in het niet ongerechtvaardigd vertrouwen, dat de Engelsche generaals de schijnzegepraal van de Engelsche troepen als een werkelijken triomf zullen aanmerken.

Hij, Joubert, vangt de vervolgingstroepen op, zonder door luide verkondiging van het resultaat de Engelschen te waarschuwen; hij reorganiseert de schijnbaar geslagen legerafdeeling van generaal Meyer, en houdt haar voortaan bij zich, om alle verdere dwaasheden te voorkomen; en zoo zien de verbaasde Engelschen in Glencoe zich plotseling tegenover een gevaarlijken tegenstander geplaatst. Zij moeten zich haastig terugtrekken, en zonder overhaasting volgt Joubert hen met zijn hoofdleger, terwijl hij er voorts op uit is, de verstrooide afdeelingen tot zich te trekken, en met zijn geheele strijdmacht generaal White tegemoet te treden. Met dezelfde rust en zekerheid, die, in verband met het feit dat het op zee drij-

vende Engelsche hoofdleger nader en nader komt, bewonderenswaardig schijnt, sluit hij den ijzeren ring om Lady-smith, — het leger van de Engelschen bij den uitval plotseling in de rechterflank grijpend, zonder zijn troepen noodeloos bloot te stellen. En waarom greep hij de rechterflank van de Engelschen aan? Omdat daardoor alle Rooibaatjes van de gedetacheerde colonne afgeleid moesten worden, en deze daardoor aan een zeker verderf zou zijn blootgesteld. Zoo overwon hij, terwijl hij zich terug trok en den Engelschen tegenstander in den waan bracht, overwinnaar te zijn. Het zal den Engelschen opperbevelhebber moeilijk vallen tegenover zulk een strateeg „een wandeling naar Pretoria” te doen.

Het is te begrijpen, dat de Boeren een onbepaald vertrouwen stellen in de leiding van zulk een meesterhand, en dat vertrouwen ontbreekt maar al te dikwijls den Britschen soldaat. Een Engelsch officier b.v, getuigt na den slag bij Colenso: „Generaal Hart heeft ons als schapen naar de slachting gedreven; daardoor verloren wij van onze compagnie 40 $\frac{1}{6}$.”

De Engelsche correspondent van het Militair Wochenblatt geeft ook dienaangaande een zeer ongunstig getuigenis. Hij heeft den slag aan de Toegela bij Colenso bijgewoond en zegt in zijne beschrijving van dien slag, hoe de soldaten zijn gedemoraliseerd en hoe hun vertrouwen in de bevelhebbers een geduchten schok heeft ontvangen.

„Zooals de omstandigheden waren, zegt hij, moest de aanval mislukken. Alles is tegen ons. Wij hebben geen bruikbare verkenners; onze ruitery is bij deze grondgesteldheid niet in staat tot een eenigszins voldoende verkenningdienst; daarenboven heeft zij slechte paarden en is zij lang niet talrijk genoeg.

Onze artillerie kan noch in getal, noch in bespanning, noch in de bediening van het geschut opwegen tegen die van den vijand, wiens kanonnen bijna altijd verder dragen dan de onze.

Onze infanterie, die niet tegen zulke vijanden heeft gestreden, is door den aanhoudenden tegenspoed gedemoraliseerd en vooral op den duur onbekwaam tot weerstand bieden aan het plotseling als een hagelstorm uitbarstend vuur van een bijna altijd onzichtbaren vijand.

De manschappen zijn geschokt in hun vertrouwen op hunne officieren, door wie zij altijd opnieuw een vijand, die ergens, zij weten niet waar, verborgen is, bijna in de armen worden gevoerd.

Tot dusverre was de bajonet hun toeverlaat. Maar nu de Boeren opeens hun wijze van strijden hebben veranderd en ons afwachten in diepe, met loover bedekte loopgraven, welke met prikkeldraad tegen een rechtstreekschen bajonet-aanval zijn beschermd, is ook het vertrouwen daarop gebroken, en daardoor ook de moed.

Onze mannen weten zeer goed — wat men in Engeland ook daaromtrent valschelijk moge berichten — dat de Boeren achter hun „kopjes” en in hun loopgraven slechts zeer geringe verliezen lijden, in vergelijking met de onze, en zij verlangen nu ronduit, dat men hen op dezelfde wijze zal beschermen, daar zij niet langer tot „Mauser-voer” willen dienen. Daarbij komt nog de slechte verzorging, het vreeselijke weder met zijn ondraaglijke hitte overdag en zijn felle nachtvorsten, waartegen wij niet beschut zijn, het veelvuldig watergebrek, vooral op lange marschen, en door dat alles wordt de toch reeds niet voorbeeldige discipline geheel ondermijnd, zoodat de officieren dikwijls gedwongen zijn, beide oogen dicht te drukken.”

Een Iersch officier, die in denzelfden slag in de gelederen der Engelschen streed, klaagt over de groote verwarring die er in het leger heerschte. „Regiment voor, regiment na,” zegt hij, werd naar voren geschoven. De troepen van het eene regiment raakten dooreen met de troepen van het andere en de officieren voerden allerlei troepen aan, behalve hunne eigene. Uren achtereen stonden deze verwarde soldaten aan den zuidoever der Toegela bloot aan een moorddadig tirailleursvuur der Boeren op den noordoever, zonder kans op eenige weerwraak.

Sommige manschappen stortten zich verwoed in de Toegela en werden door den snelvlietenden stroom meegesleept. Dezelfde verwarring bij den terugtocht. Generaal Hart marcheerde moederziel alleen, zoekende naar zijne brigade.

Om de kroon te zetten op deze verwarring vuurde de achterhoede der vooruitgerukte Engelschen op de terug-

deinzende voorhoede in de meening dat het vijanden waren! Met het grootste gemak hadden de Boeren veel meer gevangenen kunnen maken, dan zij deden. Zij lieten er velen loopen, zeker denkende aan het spreekwoord: „al te veel is ongezond.”

Wat zal het bij zulk een verwarring baten, of er telkens meer troepen worden aangevoerd? 't Zou kunnen dienen om de verwarring nog grooter te maken.

Nu heeft Engeland voortdurend nieuwe troepenbezendingen naar Zuid-Afrika ingescheept. De eene divisie moest na de andere volgen, zoodat men thans bezig is de 8e voor uitzending gereed te maken; zijn de troepen tot dusver voor Zuid-Afrika bestemd, daar alle angekommen, dan zal Engeland daar een legermacht hebben van omstreeks 180000 man met 452 kanonnen, terwijl de Boeren een goede 50000 man in het veld kunnen brengen. De Engelschen zouden dan meer troepen in Zuid-Afrika hebben dan de geheele blanke bevolking van Transvaal en den Vrijstaat bedraagt, met inbegrip van vrouwen en kinderen. Men mag echter wel aannemen, dat er op 't papier meer zijn aangegeven, dan er werkelijk aanwezig zijn. Bij de vermelding van dat aantal zal ook wel weer wat grootspraak komen. En wat baat de Engelschen die groote troepenmacht, als de soldaten hunne bevelhebbers niet vertrouwen?

Een deskundige waarschuwt tegen dat sturen van telkens zooveel duizend soldaten, alsof het alleen op de mannetjes aankwam in dezen strijd. Het schijnt wel, zegt hij, dat men in Engeland geen flauw begrip heeft van de gesteldheid van het land, en van de grootte der afstanden in Zuid-Afrika. Vooral in Zuid-Afrika is het hoog noodig, dat men rekening houdt met de bekende uitdrukking van den hertog van Wellington, dat de oorlog een quaestie is van voeding, en voeding weer een zaak is van transportmiddelen.

Nu is Zuid-Afrika geen land met een dichte bevolking, en dientengevolge met betrekkelijk weinig voorraden, ten minste voor groote troepenafdeelingen. De afstanden zijn er ontzettend groot; het spoorwegnet is er nog weinig uitgebreid en bovendien kunnen de Engelschen daar niet op vertrouwen, omdat de Boeren het steeds in hun macht hebben, met kleine afdeelingen, in den rug der Engelsche

troepen, de spoorwegen te vernielen. Alles moet dus worden vervoerd van de kust, met pakpaarden, vrachtwagens of ossenwagens. Buller gebruikt 5000 transportwagens om zijn benodigdheden te vervoeren. En die moeten ook weer naar Zuid-Afrika gebracht worden, met al den omslag, die er bij behoort.

Het aantal troepen, dat in Zuid-Afrika kan worden gebruikt, is dus niet onbeperkt, maar afhankelijk van de hoeveelheid levensmiddelen, die kan worden vervoerd, ten behoeve dier troepen.

Nu hebben de Engelschen pogingen aangewend om van de Basoeto's paarden te koopen en zich zodoende in het bezit te stellen van het beste rijdier, dat in Zuid-Afrika bestaat, van den wakkeren kleinen pony, die onvermoeid, dag in dag uit, de bergachtige wegen op en neer galopeert en van de steilste helling afdaald zonder te struikelen.

Edoch, de Boeren waren achter hun plan gekomen en hebben al de paarden, een 30,000 in aantal, opgekocht.

Wij gelooven, dat de Boeren zich thans over de Engelsche troepen, die aanwezig zijn en de scheepsloadingen, die misschien nog komen zullen, niet ongerust zullen maken. De kracht van het Engelsche leger is toch totaal gebroken. „Het lijkt wel alsof de Engelsche troepen in Zuid-Afrika betooverd rond dwalen, als in een nachtmerrie” — zoo schreef een correspondent — „trachtende flink te handelen, maar buiten staat iets te doen.” En het vaste vertrouwen der Boeren en Vrijstaters op de Goddelijke hulp is natuurlijk na zooveel gedenkwaardige overwinningen nog zeer versterkt. De Boer gelooft het: God is met ons en beschermt ons in het gevaar. En daarvan ondervinden zij treffende bewijzen. In het kamp bij Ladysmith was het Pretoria-lager saamgekomen voor eene godsdienstoefening. De mannen stonden in een dichten hoop op een. Daar begon het op eens in de lucht te sissen en rechts en links vielen de kanonskogels. De Engelschen hadden waarschijnlijk de verzameling van menschen opgemerkt en begonnen nu op hen te schieten. Een der aanwezigen maakte een der Boeren opmerkzaam op het gevaar en vroeg, of het niet beter zou zijn, uiteen te gaan. Maar hij antwoordde: „Niet alzo, broeder, zoolang wij bidden, zal de Heer ons beschermen en de kogels zullen ons niet kunnen deren.”

En toen hij, die zich ongerust had gemaakt, in zijne tent terugkeerde, vond hij bij den ingang de stukken van een ontplofte bom. Was hij niet naar de godsdienst-oefening geweest, dan zou die bom hem zeer waarschijnlijk hebben gedood.

Zulk een zichtbare bescherming des Heeren moet wel tot de harten spreken en bij de Boeren het bewustzijn levendig houden, hoezeer zij die bewarende hand Gods noodig hebben.

Het is merkwaardig te vernemen, hoe oock in hun legerkamp behoefte wordt gevoeld aan het Avondmaal en hoe dat onder den blauwen hemel wordt gevierd. Een der mannen uit het Bethlehem-lager op het Draken-gebergte, nakomeling der vroegere Fransche vluchtelingen, schrijft uit het kamp te Oliviershoek, 19 November:

„Onder het vele ongewone dat wij, sedert wij de plaatsen onzer inwoning verlieten, al doorgegaan zijn, behoort ook een eerste plaats in te nemen de Nachtmaalsviering van dezen dag. Ds. Theron van Bethlehem is Vrijdag hier aangekomen en het was een blij vooruitzicht te vernemen, dat wij de gelegenheid zouden hebben 's Zondags Nachtmaal te vieren.

Omtrent 9 uur begon de dienst en wij waren gezeten op veldstoelen en kasten. Het was zoo geheel anders dan wij gewoon zijn. Wanneer wij in de kerk Nachtmaal vieren, gaat alles plechtig en groot gewoel heerscht op de dorpen. Maar hoe geheel anders was het thans. Plechtig was het, ja, zooals ik nog geen nachtmaal heb beleefd. De hemel was ons dak, het groene grastapijt onze vloer en de wind onze muziek. Geen zilveren schotels of bekers prijkten op de tafel, slechts een gewone flesch en drinkbeker hadden hunne plaats ingenomen. Maar gelukkig, God is aan geen plaats gebonden en nog minder aan pracht en praal; maar daar is God, waar gebroken harten en verslagen geesten zijn. Vele gedachten gingen mij door de ziel, toen wij daar ter neder zaten. In den geest ging ik terug naar de dagen van vervolging, toen ook wij in het open veld, op bergen en in spelonken bij elkander moesten komen. Een tijd ook onafscheidelijk verbonden met de geschiedenis van het Afrikaansche volk. Onwillekeurig richtte ik mijn blik naar de plaats, waar de naam

van P. Retief geschreven staat, waar de voortrekkers wellicht ook het Nachتماال gevierd hebben."

Zoo leven de Boeren in gemeenschap met God en gevoelen het, dat zij juist nu, in zulk een ernstigen tijd, daaraan zoo zeer behoefte hebben. Maar die zekerheid, dat God met hen is, dat Hij aan het hoofd van hun leger optrekt, dat maakt hen gerust, en doet hen zonder vrees den vijand afwachten.

En als de mannen in den strijd zijn, weten zij, dat ook door degenen, die zij achterlieten, voor hen gebeden wordt, dat vrouwen en kinderen niet treurend en vrezend neerzitten, maar zelf, ook in letterlijken zin, de hand aan den ploeg slaan en Gods bescherming voor hunne mannen afsmeeken. Iemand, die dezer dagen den Vrijstaat doorreisde, zegt:

„'t Is verbazend om te zien, met welken takt en moed de vrouwen de boerderij waarnemen. Op een plaats kwam ik aan, daar was geen man te zien. Twee vrouwen en eenige meiden waren bezig in 't veld om een zieke koe op te tillen. Op andere plaatsen houdt de vrouw den ploegstaart, terwijl een ander het touw heeft en een derde de zweep klapt. Maar, wat de meeste verwondering wekt, is de moed en de opgeruimdheid onder zulke ernstige omstandigheden. Een geest van stil vertrouwen op God en de rechtvaardigheid van onze zaak, bezielt onze vrouwen algemeen. Zij doen er veel toe om de strijdende burgers aan te moedigen. Een vrouw zeide: „Wij zijn de Aärons en de Hur's om onze mannen in den strijd in de gebeden te ondersteunen."

Dit te weten, dat er ook door de zijnen voor hem wordt gebeden, dat hij strijdt voor een heilige zaak, dat geeft hem moed en kracht, dat wekt bij hem het vast vertrouwen: De Heer is onze vechtgeneraal; Hij trekt met ons ten strijde. En, dit is in dezen oorlog de factor van de grootste beteekenis en doet hen blijmoedig en vol vertrouwen ten strijde trekken.

Het is meermalen gebeurd, dat Engelsche soldaten met geweld werden ingescheept. 360 reservisten van het bataillon Royal Irisch Fusiliers moesten te Waterford aan boord gaan. Er waren vijf officieren bij. De soldaten schreeuwden zich heesch voor Kruger en uitten wilde hoera's voor de Boeren. Enkelen wierpen hun geweer

in de rivier, de gelofte afleggende nooit tegen dien „braven ouden Kruger” te zullen vechten. Eindelijk werden de mannen met de grootste moeite, een voor een, naar boord gebracht. Velen weigerden te gaan en moesten als vee in wagens naar het dek worden vervoerd. En het laatste wat men van deze Britsche soldaten hoorde, terwijl het schip wegstoomde, was het lied: „God Save Ireland,” en dolle hoera's voor „old Kruger!”

Bij zulke soldaten ontbreekt natuurlijk het „feu sacré” en wij kunnen het hun waarlijk niet kwalijk nemen, dat zij niet met meer bezieling scheepgaan.

Het kan niet anders, wanneer zulke soldaten komen te staan tegenover het vernielend vuur der Boeren, dat zij dan geen moed hebben om pal te staan en zich liever overgeven dan te sterven voor een zaak, die zij zelf een gruwelijke onrechtvaardigheid achten. Het is te begrijpen dat die soldaten, als zij, op het slagveld neergezegen, worstelende met den dood, de aanstokers van dezen oorlog vloeken.

„En wat zal nu het einde zijn?” zoo vraagt menigeen, die dezen bloedigen kamp gadeslaat. In Engeland luidt het antwoord: „Het einde? wel er is maar één einde denkbaar, „De intocht van het Engelsche leger in Pretoria met vliegende vaandels, terwijl de muziek speelt: God save the Queen.”

De massa van het Engelsche volk schijnt nog verre te zijn van verootmoediging; veel meer wordt een toon van gekrenkten trots vernomen. Nog zal men tienduizenden zenden om de Boeren dan toch eindelijk te verpletteren . . . waarlijk zoo er een voorbeeld is, hoe trots een volk verblindt en verdwaast, dan is het thans in Engeland te aanschouwen.

Zeker heeft het nu reeds meer dan 10000 soldaten in dezen rampzaligen oorlog verloren. Daar is geweest in zoo menig gezin; moet dan het gansche land eerst één klaaghuis worden, voor de oogen open gaan?

Engeland zet alles op het spel, ook zijn hartebloed, om trots en heerschzucht maar te kunnen botvieren. Engeland's grootheid is in gevaar; die moet gered worden, al zou het ook nog tienduizenden menschenlevens kosten. 't Is niet de vraag: Hebben wij recht om zóó te handelen? Neen, thans is alles geoorloofd; thans staat het boven

iedere wet en vraagt het niet, of het overkomstig Gods wil is, om zóó te handelen.

Wee het volk, dat door verblinde leidslieden wordt geleid en voorgelicht, het volk, dat een volharding betoont, een betere zaak waardig. Het offert goed en bloed om voor het oog der wereld zijn gewaande grootheid te handhaven, de wereld ziet het van dag tot dag, hoe die grootheid vergaat onder den Zuid-Afrikaanschen hemel en wij kunnen niet zeggen, dat de wereld Albion veel deelneming betoont. Overal wordt gejuicht, waar het bericht van de overwinning der Boeren doordringt; overal blijken van hartelijke vreugde, als het wordt gemeld, hoe die geminachte Boeren toonen een heldenvolk te zijn!

Gelukkig, er zijn enkele teekenen, dat ook in Engeland de waarheid van de dingen openbaar wordt.

Ds. Silas Hocking, een Engelsch predikant, schreef aan de Daily News:

„Wij zijn in een val gelokt door een broddelende diplomatie, bedot door avonturiers, verblind door zinneloozen hartstocht, om den tuin geleid door gidsen, in wie wij vertrouwen stelden. En langzaam worden wij dat alles gewaar. Het is misschien niet verwonderlijk, dat de meeste Engelschen woedend en wrokkig zijnde, om zich heen loeren teneinde een zondebok te ontdekken — maar zij behooren toch niet hen aan te vallen, die van den beginne af dezen oorlog hebben gebrandmerkt als onnoodig, en daarom als een misdaad. Laat men de ware aanstichters van dezen heilloozen krijg te lijf gaan, de Chamberlain's, de Rhodessen, de Millner's.

Ook uit particuliere brieven blijkt het, dat er meerdere stemmen tegen dezen oorlog opgaan, maar zij worden verdrongen door hen, die den toon aangeven en die alles goed meenen te maken door het volk te doen gelooven, dat het zijn heilige plicht is al die offers, die gevraagd worden, voor het vaderland over te hebben.

Maar — als eens de oogen van het gansche volk opengaan, als eens de waarheid doordringt in alle rangen en standen en het zal uitkomen, hoe het volk is misleid en zijn offers voor goud- en heerschzucht heeft gebracht, wee dan hen, die al de ellende hadden kunnen voorko-

men, maar niet anders hebben gewild. Het klaaglied van weduwen en weezen zal een wroeging brengen in de harten van hen, die het bloed van mannen en jongelingen gering hebben geacht en het lichtvaardig deden stroomen.

Dat klaaglied zal roepen tot God, die de bewerkers van deze ellende zal vergelden naar hun werk en zich moge erbarmen over zoovelen, die hun tranen dag en nacht tot spijs hebben.

God doet ook thans nog wonderen. Het kleine volk, zoo weinig in aanzien, Hij zet het op een hoogte, Hij is met Transvalers en Vrijstaters in den strijd.

Als de beide Republieken eendrachtig blijven — hoe klein ze dan ook zijn, met Gods hulp zullen zij overwinnen.

„Hetzij wij overwinnen, hetzij wij sterven” zoo zegt de schrijver: van „Een eeuw van onrecht”, „de Vrijheid zal in Zuid-Afrika rijzen als de zon uit de morgenwolken.”

Moge ons vorig gebed gedurig voor onze broeders opstijgen, opdat God hen kracht geve tot de overwinning!

In den slag van Glencoe op den 20en October 1899 zag een der Transvaalsche burgers een huzaar van het 18e regiment zwaar gewond op het veld liggen. Toen de burger den gewonde voorbij reed, schreeuwde de huzaar om water, waarop de burger, wiens naam Botha is, stil hield en hem zijn veldflesch toereikte. De man was echter te zwak die te nemen. Botha steeg daarop af, richtte het hoofd van den huzaar op en liet hem drinken. De man keek hem dankbaar aan en zeide: „Dank u,” en vroeg hem, in het Engelsch sprekende, wie dan toch die twee dappere veldheeren waren, die daar aan iedere zijde van het Transvaalsche leger rechts en links aan de beide flanken op en neer reden, de menschen aanmoedigende en bevelen gevende. Zij waren in wit tenue op witte paarden, met een witte vlag in de hand.

„Die vlag ken ik niet,” zeide Botha.

„Ach, wat hebben wij op hen geschoten,” sprak hij droomende, maar het was alles voor niet, de beste scherp-schutter kon hen niet raken.”

De Transvaalsche burger zeide, dat hij niets wist van zulke vechtgeneraals, hij had hen ook niet in het gevecht gezien.

„Dan moeten 't engelen geweest zijn,” sprak de huzaar,

mompelde nog iets, keek Botha geheel verward aan, viel achterover en was dood.

„God zal zijn engelen bevelen, dat zij u op uw weg bewaren,” dacht onze burger, terwijl hij zijn paard besteeg, en peinzend voortreed.

Dat visioen van den stervenden Engelschen soldaat moge steeds duidelijker blijken voor de Boeren en Vrijstaters een werkelijkheid te zijn!

CHRONOLOGISCH OVERZICHT

VAN DE

voornaamste gebeurtenissen uit den Oorlog tusschen
Engeland en de Z.-A. Republieken.

1899.

- Begin Oct. De Boeren en Vrijstaters trekken hunne troepen samen aan de grenzen der Republieken. (Volksrust, Zandspruit, Boshof, Jakobsdal.)
Vele Engelschen vluchten naar Kaapstad, Port Elizabeth, Durban, Lorenço Marques en andere plaatsen.
- 7 Oct. Generaal White, bevelhebber van de Engelsche troepen in Natal, landt te Durban.
- 9 Oct. De Regeering der Zuid-Afrikaansche Republiek overhandigt den Britschen Agent te Pretoria, den heer Connyngham Greene, een ultimatum, waarop het binnen 48 uur een antwoord van de Engelsche regeering eischt.
- 10 Oct. 5 Transportschepen brengen Britsche troepen te Durban aan.
- 11 Oct. De Engelsche Regeering bericht het ultimatum niet in overweging te kunnen nemen, waarmede de oorlog is verklaard.
Proclamatie van President Stein aan de Vrijstaters.
- 12 Oct. Republikeinsche troepen in Natal.
Rhodes komt te Kimberley.
Het Britsche hoofdkwartier overgebracht naar Ladysmith.
- 15 Oct. Generaal Prinsloo, opperbevelhebber der Vrijstaters, trekt met zijne troepen door den van Reenenspas Natal binnen.
- 19 Oct. De Boeren bemachtigen een gepantserden

- trein uit Ladysmith met officieren, manschappen en ammunitie voor Glencoe.
- 20 Oct. Slag bij Glencoe. Generaal Lukas Meijer strijdt met 700 man tegen 5000 Engelschen en neemt een escadron huzaren gevangen. De Engelschen hebben 1500 dooden en gewonden, terwijl de Boeren nog 250 man gevangen nemen.
- Generaal Symons, de Engelsche bevelhebber, wordt doodelijk gekwetst. De Engelsche troepen onder Yule trekken terug op Dundee.
- 21 Oct. Slag bij Elandslaagte. 600 Boeren onder generaal Jan Kock, strijden tegen 7000 Engelschen. Het Hollander-corps lijdt zware verliezen. Generaal Kock, gewond, sterft kort daarna. Gruweldaden der Engelsche lanciers. Dood van Dr. Koster en de Jonge en vele andere Hollanders en Duitschers. De Boeren hadden 36 dooden en 62 gewonden, terwijl 105 hunner mannen gevangen werden genomen.
- West-Griqualand en Beetsjoeaanaland door de Transvaalsche regeering geannexeerd.
- 22 Oct. Yule verlaat Dundee met achterlating van zijn geheele kampement, proviand tenten, ammunitie, en van zijn dooden en gewonden.
- 23 Oct. Het Bombardement van Mafeking begint.
- 24 Oct. West Grigualand en Britsch Beetsjoeaanaland voor Transvaalsch grondgebied verklaard. Van het Noorden der Kaapkolonie wordt een deel bij den Vrijstaat ingelijfd.
- 25 Oct. Generaal Yule vereenigt zich met White ten N.-O. van Ladysmith.
- 30 Oct. White, bemerkende dat hij met Yule door Joubert zal worden ingesloten, tracht zich door de Boeren heen te slaan.
- Slag bij Modderspruit.
- White's linkervleugel door de Vrijstaters afgesneden en krijgsgevangen gemaakt. Een bergbatterij valt door het schrikken der muilezels in handen der Boeren.
- De Engelschen verliezen vele dooden en gewonden. Een bataillon Iersche fusiliers en een bataillon van het Gloucester-regiment, samen

1300 man, waaronder 42 officieren, worden gevangen genomen en naar Pretoria gevoerd.

White en Yule zijn nu geheel in Ladysmith opgesloten.

Sir Redvers Buller, commandant-generaal der Engelsche troepen, arriveert te Kaapstad.

- 7 Nov. Kimberley, waar 2000 Engelschen onder generaal Kekewitch door Cronjé zijn ingesloten, wordt gebombardeerd.
- 9 Nov. Het eerste transportschip, de Roslin Castle, landt met versterkingstroepen te Kaapstad en wordt doorgezonden naar Durban.
- 10 Nov. De Vrijstaters bezetten Ventersstad.
- 14 Nov. Aliwal North door de Vrijstaters genomen.
- 15 Nov. De Boeren vernielen een gepantserden trein, ter verkenning naar Chieveley gezonden; 56 Engelschen gevangen genomen.
- 16 Nov. Colesberg bezet; het district tot Vrijstaatsch grondgebied geproclameerd.
Lord Methuen, aangewezen om Kimberley met een vliegende colonne te verlossen, komt met zijn staf te Oranjerivier-Station. Troepen worden hem uit Kaapstad toegezonden.
- 17 Nov. De Boeren vernielen de spoorwegbrug bij Dronfield ten Noorden van Kimberley.
- 18 Nov. Jamestown door Vrijstaters bezet.
- 21 Nov. Generaal Hildyard in gevaar te Escourt door de Boeren en Vrijstaters te worden omsingeld.
Lord Methuen trekt op tot ontzetting van Kimberley.
- 23 Nov. Slag bij Belmont; 1400 Boeren en Vrijstaters tegen 7000 Engelschen. De Boeren trekken in goede orde terug uit hunne stellingen. De Engelschen verliezen ruim 300 man aan dooden en gewonden; de Boeren hadden 10 dooden, 40 gewonden.
Generaal Hildyard tracht tevergeefs zich een weg naar 't Zuiden te banen. Hij wordt binnen Estcourt teruggedreven.
- 25 Nov. Strijd bij Graspan. De marine-brigade der Engelschen lijdt ontzettende verliezen door een moordend geweervuur der Boeren; van die brigade blijven slechts 2 officieren gespaard.

Het garnizoen te Kimberley doet een uitval, maar wordt teruggeslagen.

Generaal Buller arriveert te Durban.

- 26 Nov. Stormberg in handen van de Boeren. Vele Hollandische Boeren uit de Kaapkolonie voegen zich bij de Transvalers en Vrijstaters.

De Boeren trekken zich terug van Escourt en Mooirivier op Colenso. Generaal Hildyard trekt op naar Frere, Barton naar Estcourt.

- 28 Nov. Slag bij Modderrivier.

Een gedeelte van Methuen's garde komt over de rivier, nadat er 14 uur was gestreden, zonder dat de Boeren uit hun stellingen waren verdreven. In de 3 slagen op 23, 25 en 28 Nov. verliest Methuen aan dooden en gewonden 4000 man. De Boeren hebben geringe verliezen.

- 4 Dec. Kaapsche Boeren bezetten Dordrecht.

De Boeren vernielen de spoorwegbrug over de Toegela bij Colenso.

- 8 Dec. Generaal Hunter verrast met 600 man de Boerenwacht op Lombardskop, en maakt een paar stukken geschut onbruikbaar.

- 9 Dec. Generaal Gatacre valt bij Stormberg met 5500 man 400 Boeren aan. De Boeren krijgen 300 man versterking en nemen 500 Engelschen gevangen. Bovendien hebben de Engelschen nog 100 dooden en gewonden. De Boeren hadden 4 dooden en 13 gewonden.

Generaal Gatacre verlegt na dezen strijd zijn hoofdkwartier van Molteno naar Bushmanshoek en van daar naar Sterkstream. Weer sluiten zich vele Kaapsche Boeren bij Transvalers en Vrijstaters aan.

- 11 Dec. Slag bij Magersfontein. De Engelsche troepen worden over de geheele linie teruggeslagen. Van de 800 man behoorende tot de „Blackwatch” blijven 160 over. De Engelschen hebben 2000 dooden en gewonden.

Het Scandinavische Corps der Boeren heeft 18 dooden en 43 gewonden en gevangenen. De Boeren hebben in 't geheel 48 dooden en 71 gewonden.

Methuen moet terugtrekken op Modderrivier.

- Overste Metcalfe te Ladysmith tracht de Boerenmacht op Surprise hill te verrassen, hetgeen hem 12 dooden 44 gewonden en 6 gevangenen kost.
- Het garnizoen te Kimberley doet een nachtelijken uitval en brengt de Boeren eenige verliezen toe.
- 13 Dec. De Boeren trachten te vergeefs Nauwpoort te bemachtigen.
- 14 Dec. Generaal Buller tracht door artillerievuur de positie der Boeren bij de Toegela te ontdekken.
- 15 Dec. Buller trekt met zijn geheele legermacht op naar de Toegela. Hildyard en Hart zullen trachten door driften in de rivier de overzijde te bereiken. Lyttelton zal, zoo noodig, hulp verleen. Hart komt aan de overzijde, maar wordt met groote verliezen teruggedreven.
- Buller verloor aan dooden gewonden en gevangenen meer dan 1200 man en 65 officieren, terwijl de Boeren 10 kanonnen en 13 ammunitiewagens veroveren en slechts 5 dooden hadden. De Engelschen trekken terug naar Chieveley.
- 26 Dec. Het garnizoen te Mafeking doet een krachtigen uitval, maar wordt teruggeslagen met een verlies van 21 dooden en 23 gekwetsten.
- 30 Dec. De Duitsche Stoomboot „Bundesrath” wordt door een Engelschen kruiser ten noorden van Delagoabaai aangehouden en naar Durban opgebracht.
- 1 Jan. 1900. Kolonel Pilcher overvalt het Boerenkamp Sunnyside bij Belmont en neemt 40 Kaapsche Boeren gevangen, die naar Kaapstad worden gebracht.
- Overgave van Kuruman, hoofdstad van Beetsjoeanaland, aan de Republikeinsche troepen.
- 5 Jan. Vergeefsche uitval van het garnizoen te Mafeking.
- 6 Jan. De Duitsche Rijkspost-stoomboot „Herzog” in beslag genomen door een Engelsch oorlogschip en naar Durban gebracht.
- Gevecht bij Ladysmith, waarbij de Engelschen groote verliezen lijden.
- Bij een aanval van generaal French op de stellingen der Boeren te Colesberg lijdt het Suffolk-regiment groote verliezen.
- 9 Jan. De „Herzog” wordt vrijgelaten.

- 10 Jan. Lord Roberts, benoemd tot opperbevelhebber van het Engelsche leger in Zuid-Afrika, en Lord Kitchener, Chef van den generalen staf, landen te Kaapstad. Generaal Buller rukt westwaarts op.
- 12 Jan. Een fort bij Mafeking wordt door het bombardement der Boeren vernield.
- 17 Jan. Buller's legermacht trekt bij Potgietersdrift en Trichardts-drift over de Toegela.
- 18 Jan. De 8e Engelsche divisie krijgt bevel te mobiliseeren.
- 19 Jan. Het beslag op de „Bundesrath" opgeheven.
- 20—24 Jan. Voortdurende gevechten bij de Toegela tusschen de Boeren onder Cronjé, Botha en Pretorius en de Engelschen onder Warren.
- 22 Jan. Bij het bombardement van Ladysmith wordt White's hoofdkwartier vernield.
- 24 Jan. De Engelschen nemen den Spioenkop „den sleutel van de stelling der Boeren." Na een moorddadigen strijd worden de Engelschen weer verdreven en lijden daarbij ontzettende verliezen. Generaal Wootgate zwaar gekwetst.
- 26 Jan. Een colonne van generaal Kelly-Kenny bezet Theebus, tusschen Steynsburg en Nauwpoort.
- 27 Jan. Buller trekt zijn troepen weer terug ten zuiden van de Toegela. Sinds hij over de rivier trok, verloor hij omstreeks 2000 man. Lyttelton blijft nog aan den noordelijken oever.
- 30 Jan. Het Parlement te Londen vergadert. Sommige leden spreken een scherp afkeurend oordeel uit over de politiek der regeering, die het land in een gevaarlijken oorlog heeft gebracht, maar achten nu in het belang des lands krachtige voortzetting van den oorlog noodig.
- 31 Jan. Een afdeeling van de Engelsche koloniale politie door de Boeren uit het district Vrijheid op de grens van Zoeloeland gevangen genomen.

INHOUD.

	BLADZ.
I. Vóór den strijd.	5
II. De strijd aan de Westkust.	25
III. De strijd in Natal.	38
IV. De strijd in 't Noorden der Kaapkolonie	64
V. Een blik op de strijdende partijen	69
Chronologisch Overzicht.	84

Prijs per 1 Ex. f 0,25

Ter verspreiding:

5 Ex. f 1,—
10 „ - 1,75
25 „ - 4,—

Verkrijgbaar bij W. H. ZURICH. — Doetinchem.
